

LANURI

Nicolae Brana :

Biserică

Anul III. No. 2

Martie 1936

LANURI

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Director :
MIHAIL AXENTE

Redactor :
GEORGE POPA

Anul III. No. 2

Martie 1936

L A N U R I

REVISTĂ DE CULTURĂ

APARE LA DOUĂ LUNI ODATĂ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Redacția și Administrația : Mediaș, Str. Armurierilor No. 8

Abonamente : 1 an Lei 120. Instituții Lei 500.

Un exemplar Lei 25.—

NEREIDA

DE
CARMEN SYLVA

Umbră câtorva nori fugari plana deasupra munților. O vegetație foarte bogată, verde și umedă, strălucea prin luminișurile strâmte dintre brazi. Intr'unul din aceste luminișuri se înălța posomorât și sumbru un trunchiu strâmb de arbore în a cărui scorbură largă creșteau ferigi înalte, în stare sălbatecă. Corpul uriaș al arborelui zăcea pe pământ, acoperit de mușchiu și desrădăcinat. O fetiță drăgălașe, cu trăsături vioaie, era înghenunchiată alături, pregătindu-se să toarne lapte într'o străchioară. Indată săriră din trunchiu, lătrând și dând din coadă, patru câini mițoși asemenea unor pui de urs și se repeziră la lapte. Tânăra față se ridică, izbucni în râs și începî să contempleze ceata aceasta veselă. Părul ei, în bucle aurii, îi încadra de minune fața, care părea astfel mai mică și mai rotundă. Un fir verde de mușchiu i se agățase în păr, potrivit-se cu culoarea acestuia într'un contrast răpitor. Sprâncenele îi erau dese și brune, ochii, verzi-cenușii, uimitori de vii; gura îi era spirituală și plăcută, dar nici decum binevoitoare. Ar fi vrut mult să desmierde pe unul din animalele acestea mici și mițoase și să-și afunde degetele-i albe în blana lor deasă. Totuși, cu oricâtă iscusință i-a urmărit, nu numai că nu izbuti, dar micile sălbăticiuni făcură cerc larg în jurul ei, lătrând care mai de care. „Ei bine ștregarilor“, zise fetița râzând, nu-mi sunteți cătuși de puțin recunoscători, neam de mîncăcioși! De obicei, când cineva

este atât de gras ca voi, are o fire mai pașnică. Monștrii ce sunteți!" La ultimele vorbe ea își îngroșă glasul, pentru a atâta lătrăturile lor sălbatice, în mijlocul cărora râsetul ei încântător și irezistibil gungurea ca niște mărgăritare cari cad într'o cupă de metal.

Apoi se depărtă și ajunsese în locul unde umbra era mai deasă, se rezimă de un fag uriaș și cu vocea-i de flaut începu să împrăștie în jurul ei triluri atât de duioase, încât păsările se apropiară și începură și ele să cânte. Una se așeză chiar în fața ei și de câteori termina fata un tril, ciripea, întorcând capul într'o parte, cași cum ar fi vrut să zică: „Nu-i așa că este frumos?” Apoi tăcea, privind-o când cu un ochiu, când cu celălalt. Jocul acesta ținu o vreme; dar farmecul acestui tablou nu era, poate, atât de inconștient pe cât i se părea tânărului care îl contempla de sub un brad. Ochii atât de vioi a tinerei fete trebuie să-l fi zărit pe observator. Era înalt, cu umeri largi. În liniștea măsurată a mișcărilor sale se simțea forță. Un păr negru îi încoronă fruntea largă și boltită deasupra ochilor mici și negri. Nasul lat la bază, era drept. Nările i se dilatau des. O barbă brună, deasă și îngrijită îi încadra fața. Nu surâdea la vederea acestui spectacol plăcut; dar, cu brațele încrucișate, îl contempla nemișcat. S'ar fi putut crede că-și reținea suflarea ca să nu distrugă farmecul acestei viziuni. Deodată, o adiere de vânt străbătu pădurea; fetița întoarse capul și privirile lor se întâlniră.

Ea se prefăcu surprinsă și o roșeață ușoară împurpură albeața strălucitoare a pielii sale. Făcu chiar o mișcare ca pentru a fugi, dar el era deja înaintea ei și îi spuse cu armonia dulce a vocii sale atât de grave:

— Te rog nu fugi! N'am făcut decât ce au făcut copacii aceștia; am ascultat ca și ei! Zâna pădurii acesteia n'ar vrea să le-o permită muritorilor de rând?"

Nereida

— Nu cred să fiu o zână a acestei păduri, zise fata, mult aş vrea să fiu una, dar este cu neputinţă!

— Pentru ce?

— Pentru că sunt o nereidă; sunt născută pe apă!

— O sirenă dar, în adevăratul înţeles al cuvântului!

— E de crezut că nu, pentru că nu faci ca şi Ulysse!

— Poate că sunt doar mai imprudent!

— Nu, ci mai curajos! Ei! Cine, oare ar îndrăzni să-şi însuşească titlul de erou, după ce s'a îndrăgostit?

— Ar fi mai bine, poate, decât să alergi înaintea pericolului şi să pieri!

— Aici nu este primejdie, suntem pe uscat.

— Cine ştie? În pădure te poţi rătăci şi să nu mai găseşti, în veci, drumul spre casă!

— Uneori te poţi rătăci dinadins! zise fata cu un surâs răutăcios. Dar cine eşti, oare, merituosule Ulysse? Nici nu te-ai prezentat! Preferi, poate, să te tratez ca pe arborii aceştia? În cazul acesta, adio!

Salută din cap şi vru să plece.

— O, nu! — zise el grav. Nu sunt nici un brad, nici un fag, precum nici un martir divin, nici un navigator şi eram chiar pe cale să mă prezint şi să întreb de numele micuţei sirene şi aceasta pe bună dreptate“.

— Pe bună dreptate?... Mă numesc Marina!

— Marina! ce nume fermecător pentru o nereidă!

— De aici vine numele meu! zise ea.

— Eu mă numesc Arnaud şi sunt un prieten al frumoasei naturi.

— Vasăzică — Marina se înroşi — eşti marele artist al nostru, pe care visasem mereu să-l întâlnesc!

- Pot spera că mă vei vizita la atelierul meu ?
- Sirenele nu merg în lăcașul muritorilor !
- Cine știe ? Nu le-a rugat încă nimenea.
- Dar sirenele n'au inimă și nu se lasă înduioșate !
- Admit totuși cultul și sacrificiile !
- Poate ! Marina făcu o reverență grațioasă și fugi ușoară ca o căprioară.

*

A doua zi, Arnaud era în atelierul său. Afară răsună zgomotul ciocanelor și al dălților. În curtea vastă, lespezi de marmoră străluceau la soare. Totul era acoperit de o pulbere fină și albă. Înăuntru, în sanctuar, sta maestrul contemplând o fântână care era în curs de execuție. Apa trebuia să țâșnească dintr'o stâncă înaintea căreia era îngenunchiată o naiadă și primea apa într'o frunză lată. Naiada aceasta cu liniile mlădioase, învăluită aproape în părul ei minunat era o creație nespuse de grațioasă ; în figura aceasta era ceva înduioșător, o abandonare plină de melancolie, cași cum naiadei i-ar părea rău după apa aceasta pe care o pierde. Deodată, mâna maestrului apucă luma și distruse fără milă statuia întreagă ; apoi aruncă totul de-o parte și începu să modeleze alta nouă.

Nu observase intrarea unei persoane care, fără îndoială, servise ca model pentru naiada distrusă, căci era chipul viu al acesteia.

Era o femeie înaltă, mlădioasă, al cărei păr mățos, blond închis, cobora în două cozi, până aproape de picioare. Ochiul de căprioară, uimiți, priviau lucrul. La un moment dat se umplură de lacrimi cari, totuși, dispărură repede. Din timp în timp buzele i se întredeschideau ca și cum ar fi voit să-și anunțe prezența, dar nu se putu hotărît să vorbească. În sfârșit Arnaud reculegându-se, o zări.

Nereida

— Cum, Lea? exclamă el, ca deșteptat dintr'un vis, — iată-te și încă singură!

— Mama s'a dus după provizii pentru menaj, Arnaud și s'a gândit că noi doi am fi fericiți să rămânem singuri un ceas. Nu va întârzia să sosească... acuma.

— Ești, deci, aici, de un ceas?

— Aproape! făcu.

Arnaud se simți încurcat: Te miri, desigur, că am distrus tot lucrul meu. Dar iată, am altă idee, mult mai frumoasă, nouă și măreață! Numai că acum regret că dulcea mea logodnică mi-a sacrificat tot timpul acesta!

— O! făcu Lea, nu era un sacrificiu, de vreme ce eram cu tine!

Arnaud o cuprinse duios în brațe și o sărută:

— Ești un înger! zise, și nu sunt vrednic de tine!

Lea văzu trecând ca un nour peste fruntea lui.

— Ce vei pune în locul meu? întrebă ea.

— O sirenă cântând! Iți spun că va cânta. Se va crede că se aude vocea ei, în mijlocul clipocitului apei!

— Ai văzut vre-una?

— Da, zise Arnaud visător, fără să observe privirea speriată a ochilor de căprioară cari erau pironiți asupra lui. Da am văzut o sirenă și o voi reproduce din minte!

— Cine este?

— Nu știu.

— Ah! Ah! era cât pe ce să fiu geloasă de sirena ta! De altfel, ce-ar putea face o biată nimfă împotriva unei asemenea puteri?

În clipa aceea intră mama lui Lea și tot atât de surprinsă pe cât de mâhnită, văzu opera distrusă. Ar fi trebuit s'o păstrezi, măcar, Arnaud, zise ea, m'aș fi bucurat toată viața văzând-o pe Lea ca nimfă!

Adevărat, făcu Arnaud, dar nu aveam destulă humă la îndemână și noi, artiștii, suntem îngrozitor de lipsiți de băgare de seamă, sacrificăm totul, pentru o idee!

— Totul? întreabă Lea cu o voce îngrijorată, a cărei schimbare el n'o observă.

— Totul! reluă el contemplându-și lucrul.

— Dar nu și fericirea vieții tale, Arnaud?

— Chiar și aceasta, poate! murmură el. Ea îl auzi, cu toate că era la ușă deja. El nu înălță capul și continuă să lucreze cu o ardoare înrăginită.

*

Câteva zile mai târziu, Marina era în atelier, în locul pe care îl ocupa Lea de obicei. Consimțise, în sfârșit, după multă codire și cicăleală să se lase vizitată și înduplecată. El o rugase să cânte fără încetare, ca să poată reproduce, cu o absolută exactitudine, mișcările buzelor și ale gâtului. Totuși, îi fu greu să înceapă lucrul. Când ea cânta, era atât de fascinat de farmecul vrăjitor al vocii sale minunate, de toată ființa ei răpitoare, încât își uita lucrul. Apoi ea era obosită și trebuia să se odihnească. Atunci trebuia să aștepte că ea să-și înceapă iar cântecul. Ședințele țineau astfel vreme îndelungată și se repetau des. Ușa lui rămânea închisă. Nimeni nu trebuia să vadă sirena înainte de a nu fi isprăvită. Nici chiar Lea. Când venea această, se plimba cu ea sub verandă, înaintea casei care era zidită pe o colină și domina tot orașul. Câte-odată privirile întristate ale lui Lea rătăceau peste priveliștea aceasta frumoasă, în timp ce artistul nu înceta să fixeze, cu o îngrijorare și o nerăbdare vizibilă, ușa atelierului său.

— Nu vreau să te deranjez! zicea atunci Lea și plecă.

*

Intr'o zi, Marina îi spuse artistului:

— Am cunoscut-o foarte bine pe logodnica dumi-

mitale; am fost chiar prietene, în copilărie. Nu ți-a povestit niciodată?

— Nu, niciodată! zise Arnaud.

Marina râse cristalin: Ca de obicei, mereu, pe cât de simțitoare atât de uitătoare! Departe de ochi, departe de inimă! Inima și capul ei se aseamănă cu o sită sau cu un butoiu al Danaidelor, fără aceasta, de altfel, n'ar fi logodnica dumitale.

— Pentru ce? întrebă Arnaud, ai cărui ochi scânteiau.

— Ei, dar pentru că ea a iubit deja un altul, mult chiar și sărmanul om și astăzi este desnădăjduit. Totuși ea simte oarecare milă pentru el; îl revede din timp în timp în grădină ca să-l consoleze pentru nestatornicia ei. Câte odată o însoțește deasemenea până aici și o reconduce acasă apoi la ea. Eu îl văd în fiecare zi dând târcoale pe aici, trașteptând-o. Vrea să-l obișnuiască încet, încet, cu ideea că este logodnica altuia.

Marina vorbise surâzând și fără să apese pe cuvinte; colțurile gurii i se ridicaseră ușor și ochii îi scânteiau. Cât despre Arnaud, urechile îi vâjăiau și ochii i se tulburară.

— Cine ți-a spus aceasta? zise el cu o sforțare. Marina arăta cu degetul la ochii și la urechile ei și accentuă cu un semn din cap răspunsul acesta mut. Arnaud își scoase halatul de lucru și își luă pălăria.

— Scuză-mă! zise el, dar azi îmi este cu neputință să lucrez! Ne vedem peste câteva zile, dacă vrei, nu-i așa? Cu acestea, plecă. Marina se plecă în afară și întinse gâtul ca un șarpe mic, pentru a-l urmări cu privirea. Surâsul mijit în colțurile buzelor se accentuă din ce în ce și din ochii ei țâșniră scânteii reci, electrice. Deodată Arnaud reintră.

— Totuși, aș vrea să știu cu cine împart dragostea lui Lea!

Marina șovăi: Imi juri că nu-i vei face nici un rău? Imi juri că vei lua în seamă că el este cel înșelat? Imi juri că te vei feri din calea lui? Căci, vezi, fără aceasta nu voiu mai reveni și mă vei fi văzut pentru cea din urmă oară!

— Jur! zise Arnaud cu o voce slabă.

— Ei bine, este un biet om, cu numele Hubert, care scrie cărți foarte înțelepte depe urma cărora moare de foame și care n'ar fi putut în vecii vecilor să hrănească o soție. N'are nici un viitor înaintea lui. Sărmanul băiat!

Arnaud plecă iar, val-vârtej. O găsi pe Lea singură acasă. O apucă de încheieturile plâpânde ale mâinilor, pe care le strânse ca într'un clește.

— Lea, zise el gâfâind, știu totul! Știu că ești o prefăcută și vin să-ți spun adio, pe veci!

— Eu, o prefăcută? de când?

— O, din totdeauna. Nu juca pe nevinovata. Femeile prefăcute au totdeauna o față dintre cele mai nevinovate; dar într'o zi se descopere gândul lor intim și... cu atât mai bine pentru acel care își dă seama la vreme! Adio! Uită-mă repede, din moment ce ești atât de lesne uitătoare!

Lea rămăse înmărmurită.

— De cauți un motiv pentru a te desbăra de mine, nu fi îngrijorat. Haide, reia-ți cuvântul, din moment ce ți-a devenit o povară, dar era de prisos să mă jignești!

— Este adevărat, am fost aspru; ți-am pricinuit rău. Trebuie să rămâi politicoș chiar și atunci când ai tuna și ai fulgera! Se înclină: Adio, pe veci! îi zise avântându-se afară.

Lea, înăbușindu-se, își apără pieptul cu mâinile amândouă.

— Mă îndoiam! murmură. Deodată simți ceva cald urcându-i din piept și în aceeași clipă, un val de sânge îi țâșni dintre buze, ca un isvor spumegător.

*

Când intră mama sa, o găsi leșinată. Trebui mult timp până să o aducă în simțiri și, și mai mult încă pentru ca sărmana femeie să isbutească să afle cauza acestei slăbăciuni. Lea rămase culcată, în prada acceselor de febră și tuse. De câte ori voia să-i povestească mamei sale cele petrecute, un tremur o scutura și dinții îi clănțăneau. Săptămâni trecură astfel. Adesea mama sa vroia să meargă să-l caute pe Arnaud, dar Lea se împotrivea: Nu, mamă, a vrut să fie liber și eu sunt prea mândră pentru a voi să-l ținuesc lângă mine!

Marina vroia cu orice preț s'o vadă pe Lea, dar n'a fost primită niciodată. Intr'o zi pe când mama lipsia pentru câteva minute, Marina, cu lacrimi în ochi, se așază înaintea lui Lea:

— Dumnezeule mare! Biată copilă! Atât de schimbată! Nu te-aș fi recunoscut! Nu, într'adevăr! Numai pielea și oasele și niște ochi atât de strălucitori! Dumnezeule mare, ce milă mi-e de tine!

Nările și buzele lui Lea se agitau la fiecare mișcare a respirației sale sacadate: Bucură-te, făcu ea, m'ai ucis și toată fericirea este a ta!

— Eu să te fi ucis? ai febră, delirezi! Și apoi, la care fericire faci aluzie? Cine mai vorbește de model, când chipul este isprăvit!

— Model și chip, amândouă nimicite! murmură Lea.

— Sărmană copilă! zise Marina și din nou i se umplură ochii de lacrimi.

— Du-te! zise Lea, Te rog, du-te! Vreau să dorm! Ea încercă să se întoarcă spre perete, dar, prea slabă, nu isbuti și un nou acces de tuse o atrase pe mamă-

șa, a cărei privire o alungă pe Marina. Aceasta fugi, asemenea umu fulg măturat de vifor.

*

Peste câteva săptămâni, tot orașul vorbea de logodna lui Arnaud cu Marina. Erau foarte surprinși și ridicau din umeri. Este lucru necuvincios, înainte chiar ca logodnica dintâiu să fie înmormântată! zicea lumea.

Intr'o zi, când Marina ieșea din atelierul lui, un tânăr palid ca moartea se apropie de ea. Părul îi atârna în desordine peste tâmplele slăbite și ochii îi scânteiau.

— Marina, zise el, dacă cea ce se vorbește este adevărat, am să înnebunesc! Căci, vezi, s'ar sfâșia ceva în mine tu dacă ți-ai călca jurământul.

— Fii cuminte Hubert! Noi nu ne putem căsători; noi suntem, amândoi, prea săraci și îți spun, vreau să mă mărit și să-l iau de soț pe acela care îmi place, chiar dacă nu ți-ar plăcea ție. Dacă provoci un scandal le voiu spune tuturor că ești nebun și te pot asigura că mă vor crede.

*

Lucru ciudat: deodată merse în tot orașul șvonul că Arnaud a aflat de necredința lui Lea și o părăsise după o scenă violentă. Lea nu era deci atât de sfântă pe cât părea.

Nu se știe cine șvonise primul povestea aceasta, dar ea circula. Se mai purta, totuși puțin interes față de Lea, când se află că agoniza fără speranță. Iși aminteau că ochii ei străluciseră straniu totdeauna că umerii obrajilor erau prea colorați și că tot corpul atât de înalt și de mlădios, cu umeri prea strâmți, prezicea ftizia. Oamenii lacomi de scandal, povesteau tot feluri de lucruri și le zăpăceau pe puținele persoane care se mai îndoiau. Lea slăbea din zi în zi. Vederea acestei flori splendide care, fără nici o plângere se îndolea spre mormânt, îi umplea de o emoție adâncă, pe toți aceia cari

erau admiși în sanctuarul camerei sale. Aproape toți ieșeau plângând.

*

Era în ajunul căsătoriei lui Arnaud: acesta tocmai se îmbrăcase ca să meargă să-și întâlnească logodnica la „serata ei a oalelor sparte“¹⁾ care trebuia să fie o adevărată sărbătoare artistică. În momentul acesta îi fu anunțată mama lui Lea. Înainte chiar să fi putut spune: nu sunt acasă! ea se găsi în fața lui și îl rugă suspinând să vie o clipă lângă fiica ei: Nu mai are decât puține zile de trăit. N'ar avea să-ți spună decât un cuvânt. Mult m'a costat demersul acesta; dar sunt trimisă de copila mea bolnavă. Nu vrea să-ți vorbească despre ea însăși. Ea spune că este vorba de fericirea vieții dumitale întregi; că are ceva să-ți spună ce nimenea nu trebuie să audă. Dacă nu vrei durerea o va ucide!

— Astăzi nu, cel puțin acum nu pot, într'o altă zi!

— Dar copila mea moare!

— A fost un timp, zise Arnaud, când astfel de cuvinte m'ar fi disperat; astăzi nu mai vibrează nimic în mine! Nu, nu mă pot duce la ea. Adio!

Salută și ieși. Frântă și copleșită, biata femeie merse din nou lângă Lea și nu răspunse, la privirea îngrijorată a fiicei sale, decât scuturând din cap. Nu schimbară nici o vorbă.

*

Când l-au văzut pe Arnaud pentru prima oară după căsătoria lui, aproape toți au fost mirați găsindu-l și mai serios decât fusese înainte. Lângă tânăra-i soție mai ales, era aproape mohorât; pe când ea, dimpotrivă, îl mângăia, îl copleșea cu atenții delicate și i se supunea la o singură privire a lui, cași cum s'ar fi temut de el. Ea se arăta mult în lume; acolo putea face să strălucască talentele. Distră o societate întregă cu o aruncare continuă de povestiri spirituale, apoi, deodată, găsea că scumpul ei soț părea destul de obosit și dispărea exact când era înconjurată de mai multă lume. În curând nu se mai vorbi decât de Marina,

¹⁾ Serată de încheere cu viața de fată.

creatura feerică, „Sirena“, cum eră numită de când putuseră admira figura din marmoră care încânta toate privirile.

Sirena aceasta părea că iese din bazin. Cu o mână se sprijinea de stâncă pe care era aşezată o pasăre ce o privea; cealaltă mână îi eră întinsă şi, cu degetul îndoit uşor, părea că o atrage şi o cheamă. Ceiace era mai admirabil în opera aceasta, era gâtul încordat, buzele întredeschise, dintre cari sunetele păreau că scapă ca nişte mărgăritare. Se povestea că, noaptea, ea îngâna în şoaptă, ca un ecou, cântecele Marinei. Când i se vorbea lui Arnaud despre acestea, privea posomorît statuia şi nu răspundea nimic. Toţi dădeau din cap, cu convingerea că Arnaud a fost vrăjtit de Lea, care era muribundă şi că îl condamnase să se gândească mereu la ea, sau mai bine, descoperise că Marina avea câteodată un corp ca de peşte şi că îl târa la moarte cu ochii ei de demon. Adesea se arăta brutal într'adevăr cu ea, încântătoare, mereu amabilă. Câţiva ochi mai buni din oraş o văzuseră chiar pe Marina cumpărând la o negustoreasă un buchet mic de flori şi voind să-l pue la butoniera soţului ei; acesta îl aruncă. Uite că s'a sucit lumea; foarte ciudat. I se vorbea chiar lui Lea despre acestea. Nu părea mirată dar nu răspundea nici un cuvânt. De altfel nu mai vorbea mult, respiraţia îi venea prea gâfăitoare şi erau siliţi, adesea, să deschidă toate ferestrele pentru ca să aibă aer.

*

Intr'o seară, Arnaud intră la Marina care se pregătea să meargă la o serată. Lea a murit! zise el.

— Ştiam deja! răspunse ea.

— Ah! Şi de ce nu mi-ai spus nimic?

— Pentrucă sunt geloasă chiar şi de moartă! zise Marina frecându-şe de el ca o pisică.

O respinse: Lasă. E caraghios!

— Da, adevărat! Marina coborî capul şi lăsă braţele să-i cadă ca unui copil dojenit.

In ochii lui Arnaud se citea ciudă: Nu ies astă seară, zise el. Indată Marina se apucă să se desbrace; dar el reluă: Dacă vrei să-mi faci o plăcere lasă-mă

Nereida

singur; du-te fără mine la serată. Acolo ești de nelipsit.

Fața Marinei rămase mereu amabilă: Cum vrei, zise ea, dacă vreau să strălucesc, o fac pentru tine!

— De când?

— Oh, Arnaud!

— N'ai pus niciodată, pe cât știu, strălucirea ta sub tutelă.

— Nimenea nu mă cunoștea. Tot ceace sunt, sunt prin tine!

— Nu-i adevărat!

— Vai, ce cuvânt puțin galant!

— Spun ceace alții gândesc ascultând povestirile tale!

— Dar, Arnaud, acesta este adevărul curat: îl povestesc într'un fel înțepător, atâta tot.

— Da, foarte înțepător, adevărat, înțepă... până la inimă!

Cu acestea ieși. Marina îl urmări din ochi, puse un deget la buze și rămase gânditoare. Rele cărți, șueră ea. Apoi începu niște triluri pe cari le continuă până în josul scării și-până la poartă. Nu rămase multă vreme la serată; dar cântă răpitor, îi vrăji pe toți cu ochii ei minunați și dispăru.

— Ce păcat! se spunea, ochii aceștia vor lipsi mereu sirenei de marmoră! Și, totuși, sunt ochi de pisică!

— Ochi de tigru, dacă vrei!

— Este o drăcoaică în care nu trebuie să te încrezi!

— Desigur, altfel te așteaptă soarta pescarului vrăjit de frăgezimea valurilor!

— Pentru ce o tratează, oare, atât de rău soțul ei? Cu toate aceste este foarte îndrăgostit!

— A descoperit, poate, drăcoaică dintr'însa și se apără de cursele ei.

— Sirena este îngrijorătoare. Mi-ar fi grozav de frică de ea!

Altădată se vorbea de Lea; astăzi nu se mai vorbea decât de Marina. Nereida triumfa chiar și asupra moartei.

*

Se scurseseră luni dela căsătoria lui Arnaud dar se părea că fericirea se ferește de pragul casei sale. Ceva trebuia să-i roadă inima, ceva ce nu îm-

părtășea nimănui. Să fie remușcarea? Să fie o viziune care arăta adevărul și care venise prea târziu? Poate că era obsedat de acel ultim cuvânt al lui Lea, pe care voise să-l audă, dar pe care îl ghicea acum. Oamenii se temeau de ochii Marinei și se spunea că sirena de marmoră, aproape terminată acum, avea în privire ceva infernal, ca o putere supranaturală, care te îndemna la omor, la sugrumare. Se trăncănea mult și era deplânsă femeia tânără și plăcută care, ca și vocea ei, era, pe zi ce trecea, mai frumoasă. Cu toate acestea vocea nu-i mai fermeca decât pe streini. Arnaud ieșea când cânta Marina, pretextând că nu este câtuși de puțin muzical.

— Dar, dragul meu! doar și tu cânti! exclamă într'o zi un imprudent.

Fruntea lui Arnaud se înoură: Este multă vreme decând sunt răgușit și nu mai pot deosebi muzica falsă de cea curată, muzica bună de cea rea, exprimarea sinceră de cea prefăcută: am pierdut orice noțiune.

Marina clipi din ochi, ridicând ușor pleoapa inferioară, ceace îi dădea în totul, privirea unui ochiu de pisică. Îți voi spune întotdeauna când este falș! zise ea isbucnind într'un răs sgomotos.

Ii plăcea și se pricepea de minune să povestească. În timpul povestirilor ei, Arnaud era adesea în prada unei mari îngrijorări și zicea atunci încurcat: Adică lucrul s'a petrecut astfel, ... dar poate că tu l-ai uitat; sau, mai bine, ieșea. Când era singură cu el, voia să-i povestească de timpul de dinaintea căsătoriei lor. Te-am rugat? zicea el atunci, deodată. Nu m'am îngrijit de trecutul tău și nu-ți cer decât să nu știi nimic despre el. Ea avea o putere de stăpânire extraordinară, nu dădea niciodată vreun răspuns cu ciudă, fața nu i se încrunta niciodată, pleoapa inferioară, doar, urca tot mai des. Casa era ținută admirabil și totuși ea nu primea niciodată vre-o laudă.

Într'o seară Arnaud era așezat sub verandă și contempla orașul, deasupra căruia treceau nori ușori de toamnă. Luna strălucea într'atâta, încât ai fi putut citi la lumina ei. Turnurile și acoperișurile orașului scânteiau sub o adiere umedă, ca într'o feerie. În jurul lui liniștea domnea peste tot. O cucuvae bătu din aripi la fereastra

luminată de lună a atelierului; se așează apoi pe un copac din față, scoase câteva țipete și zbură. Arnaud fără să-i dea nimic prin gând, o urmări din ochi. În momentul acesta, Marina ieșea din atelier.

— Nu vrei să admiri încă odată sirena? Măine dimineață în zori va fi dusă. Sub lumina lunii pare însuflețită.

Arnaud se ridică și intră în atelier. Intr'adevăr sirena părea însuflețită; rămase ca vrăjit de farmecul ei. Deodată auzi pași repezi apropiindu-se de verandă și o voce mânioasă pronunță aceste cuvinte:

Hubert! Lea! Marina! Arnaud! Trase cu urechea.

— Dar, Hubert, pentru Dumnezeu! Ce cauți aici noaptea?

— Pe tine te caut, femeie mârșavă, sirenă diavolească, pe tine care ai asasinat-o pe Lea, l-ai înșelat pe Arnaud și m'ai împins aproape la nebunie!

— Eu am asasinat-o pe Lea? Ești nebun, Hubert!

— Oh, de prisos să te prefaci! Știu totul! Totul! Să-mi fii necredincioasă, este natural. Arnaud este un artist mare, eu nu sunt nimic; dar să-i povestești lui că eram amantul lui Lea care era curată, bună și generoasă, ca soarele, pecând tu, tu! Tu ai dormit în brațele mele și mi-ai jurat credință veșnică! Nimeni n'a văzut acesta afară de lună dar și ea s'a omorât!

O lovitură, o despicare, un sgomot înspăimântător în atelier, îl întrerupse pe vorbitor. Marina se repezi înăuntru. Arnaud se așinea acolo, cu pumnii strânși. Înaintea sirenei care era despicată de sus până jos. Ciocanul pe care îl asvârlise în față sărise înapoi de tăria loviturii și zăcea pe jos, înapoia lui Arnaud.

— Arnaud! zise Marina, omul acesta e nebun, sărmanul! În aceeași clipă, ciocanul îi căzu în cap cu un sgomot surd și o aruncă la pământ în agonie. Hubert ridică deja piciorul pentru a o strivi, dar fu îmbrâncit de-o parte de către Arnaud. Isbucni în râs.

— Ai distrus sirena cea falsă, zise el, am vrut să-ți arăt numai care este cea adevărată, căci ești atât de scos din minți, așa zice chiar puțin nebun! E rândul tău acumă; sunt trimis de Lea ca să o răzbun!

— Atunci repede! zise Arnaud oferind capul ca

să fie isbit de ciocanul ridicat. Nebunul îl lăsă să cadă la pământ.

— Nu, nu, nu așa! Răzbunarea va fi mai plăcută, după ce le voi fi spus oamenilor că tu le-ai asasinat, pe Lea întâi, sirena pe urmă; va fi o execuție frumoasă în piața publică și eu voi dansa! Voi povesti tot. Tot, tot,! Și le voi arăta cum am sărutat-o în fața ta! La vorbele acestea, se aruncă de gâtul sirenei și o acoperi cu sărutări. Arnaud făcu un gest de oroare, apoi se întoarse și fugi în noapte, fără să știe măcar unde fuge.

Multă vreme încă, luna mai luminează atelierul unde acumă nebunul își făcea mendrele toată noaptea.

Dimineața, când sosiră oamenii, o găsiră pe Marina în brațele sirenei sfărâmate și pe Hubert strâmbându-se într'un colț. A cântat fals! exclamă el, și aceasta l-a înebunit!

Nu s'a știut exact niciodată ce s'a întâmplat căci nimenea nu fusese martor, afară de lună și — se știe — martorul acesta nu vorbește.

Ani lungi de-arândul, nu s'a mai auzit vorbindu-se de frumosul cioplitor de statui, taciturn și cu fruntea mohorâtă. Nu se știa de mai trăește, când, într'o zi, sosi din sud, o statuie minunată sortită mormântului lui Lea. Nici un nume nu întovărășise obiectul; oamenii cari o aduseră spuneau că este a lui „**Maestro Learno**“, marele artist cu părul alb.

Era nimfa, așa cum fusese concepută dintâi; dar, în loc de apă, din stâncă un șarpe se furișă în frunza pe care o țineau mâinile ei delicate. Mama lui Lea vărsă multe lacrimi înaintea acestui chip de piatră, căruia totul, frumusețe și farmec îi fusese dat, afară de viață.

traducere de IULIAN AXENTE

P O E M E

CALM EXTERIOR

Deschideți ferestrele largi să sorb toamna aceasta
Prea calmă pentru orele ascunse'n noi.

Privirea s'o svârl ca pe-o sfoară spre creasta
Unde luminile scad, lăsând genunchii munților goi.

Fruntea să mi-o îngroape ca o avalanșă sin-
[gurătatea.

Cine știe, la noapte poate voi mușca din mărul amar
Cum mușcam din obrazul tău când se sbătea
Sufletul în trup ca într'un pahar.

TOAMNĂ TÂRZIE

lui N. CANTONIERU

Toamna a prelungit sezonul pentru poeți.

Ianuarie crește incendii în oglinzi.

Ca și 'n Octombrie poți să prinzi

Sufletul tuberculoșilor rugându-se la icoanele din
[pereți.

Ceața coboară albă ca un cearceaf

Toate orele sunt bolnave de tristețe

Pleoapele morților atârnă ca niște diminețe

Lipite pe fruntea noastră, cum de sudoare pân-
[zele de praf.

Mâna e mai grea ca un trup.

Au început oamenii să putrezească de vii.

Ochii sunt două dureri rotunde; să știi

Că mâine luna și stelele se rup.

GEORGE VAIDA

MĂRTURIE

Incet, ca și când i-ar fi fost frică, baciul Mihai, puse piciorul pe treapta de jos a autobuzului, își sălță între umeri sarica bătută de vreme și scuipând printre dinții negrii de tutunul măcinat, urcă.

Își roti ochii în dreapta și stânga și ca un copil, se îngrămădi pe canapeaua din fund, tocmai în colț, băgându-se în el de ar fi vrut să se facă prezărit. Își îndesă apoi căciula pe cap, și așteptă; ce, nici el nu știa.

Mai de grabă ar fi vrut să nu mai plece autobuzul, să rămâe acolo pe vecie.

„Ce caută el în drăcia asta“? își spuse în sine fără a putea preciza, Ba da!, își aminti că e chemat la Tribunalul din Sighișoara.

Își scotoci prin chimir și scoase o foaie albă, o răsuci între degete de câteva ori, apoi o împătură cu grijă și o vârî la loc, având grijă de a se uita în jurul său.

Șterse cu dosul palmei geamul aburit de răsuflarea din năuntru, și văzu la răsărit o dâră lăptoasă care în mintea lui lua diferite culori și forme.

Mai văzuse el cerul, că doar sub el a dormit toată vericica, dar ca acuma parcă nu-l văzuse niciodată.

Se răsucii pe locu-i, în dreapta și în stânga, apoi din nou începu a vorbi cu sine.

„Ce-i vor face domnii“? Ce-l vor întreba?.. ce știe el de l-au pus mărturie. Și în acel moment în creier auzi o pocnitură, ca și cum o măciucă iar fi căzut pe cap. Sa oțărî odată și înfricoșat deschise ochii.

Uruitul mașinei îl deșteptă din apata în care căzuse. Apoi când mașina o sbughi din loc, făcu

semnul crucii. A mers el în caru de foc, dar cu un asemenea car până acum nu.

Le văzuse doar din fugă cum mâncau pământul, ba, una din ele îi ucise câteva oi. A strigat el, a urlat de durere, a amenințat cu pumnii, dar în zadar. Dihania a pierit într'un nor de praf și el s'a ales cu paguba.

Se răsuci pe loc și privi afară; pe dinainte-i licăreau într'o goană lumini. Apoi, când totul dispăruse, când acea mulțime de licurici ce dansase în ochii lui lăcrămoși rămase departe în urmă și văzu mașina înconjurată de întuneric, abia atunci observă lampa din tavan. Se uită lung la ea, își apăsă cu mâinile sbârcite ca o prună afumată cușma pe pletele miștoase și ninse de vreme și oftând începu a-l frământa din nou gândul.

„Ce-l va întreba județul și ceilalți domni“ ? căci de șaiszeci de ani de când e pe lume, el până astăzi în fața lor n'a fost.

Dacă îl vor întreba, ce să le spună ? Ba da ! le va spune : „Era'n zori. Oile pășteau. Găinușa se aplecase pe coasta cerului dinspre apus, iar steaua ciobanului încremenise sus pe boltă. când a auzit și el acea pârâitură de oase și carne sfârtecată, ce l'a trezit din somn“. Și ce bine dormea. Ba mai mult i-asperiat visul, în așa fel, că nu-și mai aducea aminte. Știa atât, că par'ca sbura pe deasupra unei ape.

O sdruncinătură a autobuzului îl lovi cu capul de tavan. Privi în jur. Văzu fel de fel de oameni. Unii moșăiau, alți, își spuneau necazurile, iar cei fără de griji mai glumeau.

Lângă el văzu o țărană tânără. Unde și când s'a urcat, n'ar fi putut spune să-l fi tăiat bucăți.

O vedea acum și-i părea bine că știe aici lângă

el cel puțin una de a lui care-i era mai apropiată sufletește de cât toți surtucarii, care-l ocoleau și-l priveau cu ochi dușmănoși. O privi cu dragoste de tată și pentru un moment avu sentimentul că ar fi unul din copii lui, lăsați departe în satul depe Valea Moșnii. Ca să aibă cu cine schimba o vorbă, o întrebă așa într'o doară.

— Incotro fata moșului ?

— Ia la Sighișoara, zise femeia oftând. Și după oftatul și muncitul palmelor într'un frământat, își închipui moșul Mihai că și ea are vr'un necaz.

— Hm, hm ! tuși el în sec. D'apoi ce să facem, ia necazurile ne poartă pe locuri streine de bârlog, căci vezi bine, n'aș fi plecat de dragul meu de lângă oițele mele, dacă cei jândari nu m'ar fi pus pe drum.

— Doar n'ai fi mergând la Tribunal ?

— Ba da! fata moșului, zise bătrânul cu glasul scăzut ca și când i-ar fi fost frică să nu-l audă cineva că la etatea lui să meargă prin treburi de astea.

— Apoi pe mine tot într'acolo mă mână năcazul, zise femeia înflorată cu două ruje'n obrajii sănătoși și albi ca laptele.

După ce mai priviră când unul, când altul, la cei ce moțăiau, la zorile ce se ițeau deabinelea'n ferestre, tăcură. Femeia duse mâna la gură, moșul își strânse între umeri sumanul peticit.

Și iar gânduri negre începură a-l munci. Se vedea în fața județului, care-l privea întâi parcă cu un ochiu, apoi cu doi, și dece se gândea, dece și ochi județului se'nmulțeau, se măreau și căutau să-i străpungă coșul pieptului sfărământu-i oasele într'o pocnitură ca în noaptea când Ilie, a sdrobit ca unei năpârce, țeasta lui Ion.

Mărturie

Se cutremură. Iși duse mâna la ochi și și-i frecă cu podul palmei. Se uită în jur. O parte din călători se treziseră și-și întindeau mădularele amorțite. Alții moțăiau încă; ba, cei mai mulți și femeia de lângă el ațipise cu capul căzut pe umărul lui, și așa cum dormea cu fața îngropată în mițele cojocului se păru că-i Leana lui. Că în locul femeii streine s'a cuibărit lângă el copila lui, aidoma unui inger păzitor.

Ziua a intrat deabinelea, iar ochiul de foc din tavan și-a lăsat obosit pleoapele.

Intr'un târziu femeia s'a trezit. A dus mâna la gură să înăbușe un căscat și plecând ochii în podea zise:

— Am ațipit. Tare-s obosită.

Apoi iarăși se așeză liniștea între ei. O liniște apăsătoare. CU Cluj / Central University Library Cluj

În depărtare orașul Sighișoara își desfășura panorama pentru un moment. Apoi se ascunse după un deal, întocmai ca și copiii lui, pe vremea când se jucau de „v'ați-ascunselea”, și gândul începu iar al frământa. Acum, când se apropia, parcă nu-și mai găsea stare, căci se răsuci de două trei ori pe loc. Iși îndesă mai dușmănos parcă cușma pe ochi și scoțând cu două degete din pungă puțin băgău, începu a-l frământa în palmă nervos, după aceia îl îndesă cu degetul arătător în gură, mestecându-l.

Mașina ștopă. Oftând, scoborî parcă cu scârbă și scuișând cu necaz într'o parte, se luă pe urmele femeii.

MIHAIL AXENTE

P O E M E*)

O A M E N I

Cearta a lăsat vremea între ei, a
Neprietenie. Și de orișunde
Câți s'or îmbăta și s'or ascunde
Ii va aduna, în poala ei, femeia!
Nimeni nu ascultă. Tac. Ochii spun
Toate gândurile lor așa de clare.
Câte o promisiune are fiecare
Și nici unul un cuvânt de rămas bun!

C L I P Ă

Am uitat pădurea departe,
În munți de granit și tăcere
Cum ai uita o durere,
Nemângâiere de moarte.
Cine să ne mai cheme
Vie amintirea, pe unde
Drumul - acelaș - ascunde
Lină rugină de vreme?

T A I N Ă

Ies din cabană, în lună, uriaș.
Umbrele coboară din munți spre oraș.
De-atâta ninsoare și singurătate,
Inima pădurii nu mai bate.
Prin ore pierdutele mărgăritare
Le caut zadarnic și mă doare
Că ochii ce plâng nu pot să vadă
Trecerea ta pe umeda zăpadă.

*) Din volumul de poeme în mss.: INTRAREA ÎN PĂDURE.

AUREL MARIN

INTUIȚIA TRAGICĂ A VIETII

Tragismul nu poate căpăta o definiție. Chiar mobilă. El depinde de o anumită individualitate și primește culoarea ei, devine un simbol particular, mutabil desigur, dar inegal. Există un tragism intim și cerebral. El se potrivește desigur la individualități egale ca sensibilitate și atunci poate deveni comun. Dar și aci intervine adeseori dialectica. Atunci tragismul se deosebește numai prin puterea vitală a cuvântului, inegală și adeseori falsă, neservind concepția. Există și un tragism de coloratură pragmatică, cu tendințe spre util. Aici orice adevăr capătă considerație raportându-l la o necesitate și n'are valoare decât numai aplicat. Intră deci și un relativ procent de utilitarism, care poate scădea tragismului formulat dintr'o asemenea concepție.

Tragismul nu poate deci avea o definiție stabilă, atâta timp cât cauzele care îl provoacă sunt diferite. Ne place însă a vorbi despre un anumit tragism, efectuat cu elemente intelectuale, de un tragism pur, unde omul se va cunoaște pe sine și se va prețui ca atare. Va avea deci o concepție normală asupra ființei sale și mai ales, va constata raporturile dintre el și toate elementele universale. Acest tragism e deci cel mai adevărat, un tragism care în loc să producă o destrucție, regulează facultățile și le indică realitatea.

*

Ca fenomen interior viu și intens trăit, tragismul e rar. La cei minimi e inexistent, ca la alții să apară complicat și arzând cu flacără purificatoare. Nietzsche, într'un moment de negare a logicei vroise din fiecare om o culme, ignorând astfel un principiu social destul de elementar. Filosofia lui apare numai ca un ideal.

În stare platonice e admirabilă, în realitate adeseori e o absurditate, ca multe filozofii de altfel. Cu atât mai accentuat, cu cât Nietzsche dorea din om aproape un rival al divinității. Viața trăită în sensul ei moral și sub semnul unor tulburătoare fenomene spirituale, arată tocmai adevăratul raport între om și divinitate.

Dr. D. D. Roșca (în *Existența tragică*) studiază teoria cunoașterii la câțiva filosofi reprezentativi. Fiindcă tragismul pornește de aci. Își are geneza în cunoaștere, nu importă modul și uneori nici cantitatea ei. Depinde de individualitate, de structura psihică și nu de bazarul cunoștințelor. De aceia vei auzi cismari filozofând logic și profesori universitari făcând lirică insipidă. Aci numai destinul a dictat la intervertirea valorilor.

Nota tragică a existenței noastre evoluează deci sub egida cunoașterii. Odată intrat în ea, omul intuește mereu alte realități cosmice. În ascenziunea spre spiritualism el se poate opri la un punct unde minutarul arată o mulțumire sufletească suficientă. Aceștia sunt ratații. Fiindcă există altă caravană care urcă mereu, nemulțumită de experiențe, obsedată de un anume chestionar, care cere neapărată claritate. Aceștia sunt nobilele victime ale tragismului. Ei doresc o perfecție a vieții interioare, care la rândul ei va dirija gestul din afară, doresc un continuu și un nou flux de spiritualitate. Viața a fost însă croită altfel. Intervine aci destinul cu enerventa și celebra lui implacabilitate. Omul va cădea între pereții lui ca într-o casă unde anumite gesturi nu sunt permise. Destinul te conservă deci unei trăiri monotone și sterile. Fataliștii nu vor putea fi nici odată tragici. La ei renunțarea înlătură tragismul și îl înlocuiește cu obișnuința. Ei cred în destin și i se închină servil ca în fața unui idol. Pentru anumite individualități acest gest repugnă. Prin intensificarea cunoașterii și stu-

dierea fenomenelor, ei vor să rupă cadrele destinului spre a invadea într'un loc, unde vor găsi răspuns la toate întrebările. Evident că aceasta nu se va întâmpla *total*, fiindcă mijloacele de incursiune a omului pot fi insuficiente, iar uneori chiar natura poate fi absurdă în alcătuirea ei. Perfecția existenței noastre e deci relativă. Tragismul apare deci de origine socratică. Socrate spunea „cu cât știu mai mult, cu atât văd că nu știu nimic“. Dictonul e banal, de circulație curentă, dar nu înțeles în toată filosofia pe care o poate desvolta.

*

Există un tragism, produs al sensibilității. Și poate e cel mai autentic. Trecând printr'un proces de cunoaștere, înspre o formă ideală a vieții, sensibilitatea anunță ratarea acestei exigente călătorii. Orice constatare a imposibilității noastre de pătrundere, orice pas alături de plan, ne reduce și ne arată adevărata noastră energie într'o expediție spirituală și de cunoaștere. Iată deci prezența tragismului, rezultat al sensibilității, indicându-ne marea noastră neputință. Sensibilitatea fiind deci o cale pentru stabilirea diagnosticului, pentru relatarea energiilor noastre psihice, va fi fatal condamnată. Inutil însă, fiindcă ea persistă. Cei posedați de o logică rece, cari intuesc lucrurile glacial, fără emoție, condamnă sensibilitatea și o arată ca pe ceva aparținând exclusiv poeticeii. E adevărat că numai poeții au discreditat sensibilitatea, utilizându-o *nemotivat*. Chiar dacă mobilul sufletesc există, din precauție, din respect pentru sentiment, (rău înțeles) nu l-au spus. Ei au exagerat sensibilitatea, au întrebuițat-o nu pentru o mai infinit de ușoară intuiție, ci i-au dat o expresie pesimistă, iremediabil pesimistă. Toate literaturile au cunoscut această sensibilitate, care din păcate a avut influență. Ady, care a fost un mare poet al analizei intime, a scris chiar un poem cu titlul *Szent lehetetlenség zsoltýára* (Imnul

sfinteii neputinți) unde a intuit ipostasa noastră sufletească procurată de sensibilitate.

Există însă o sensibilitate întrebuințată cu sistem, ca pe un mijloc mai sigur în pătrunderea naturii lucrurilor. Atunci viața capătă o justă înțelegere și apreciere. În locul unui destructivism interior, vom câștiga un suport moral.

Numai această sensibilitate contează. Chiar și în lirică, unde va trebui introdusă fără rezerve. Atunci în locul poemului lacrimogen, fără legătură cauzală între el și obiect, se va scrie *tragică elegie a existenței*, plină de sens, de culoare și de onestitate. Viața nu va mai fi privită prin firide ori prin benoclu, ci prin atingere directă, prin intuiție clară. Poezia nu va mai fi atunci o ridicolă ficțiune, ci o realitate.

*

Odată tragismul conceput de ființa noastră spirituală, vom începe a trăi sub influența lui. Destinul nu va fi totuși acceptat ca un dictator integral al conduitei noastre psihice, pentru simplul motiv că nu voim a fi ignoranți. Voința și optimismul (aici nici odată prea exagerat) vor căuta să intensifice exodul spre perfecțiune, construind astfel ceace rațiunea a distrus prin principiile sale uneori prea rigide. Vom prevedea totuși o suferință interioară, efect al deziluziei care va fi adeseori prezentă. Dar suferința creiază vitalitate, mai precis, dorință vitală. Nu însă o vitalitate materialistă, inferioară, ci tocmai una de esență spirituală. Iată deci tragismul ca *determinant al creației pure*. Ca simplă noțiune fonetică și într'o ipostasă pecuniară, el e o catastrofă. Studiat însă și mai ales simțit, oferă multiple posibilități de intrare în câmpul unei filosofii logice. Tragismul trebuie deci privit numai prin această prismă de coordonator al ideilor despre lume și viață și determinant principal al creației. Ca justificare, anunțăm prezența unui conținut emotiv în fiecare act de tragism. Iar emoția (căreia William James i-a dat o atât de originală interpretare) e un element inclusiv al creației artistice.

GEORGE POPA

LIRICA MODERNĂ BULGARĂ

BRIGANDUL

de SLAVIA KRASINSKI

Copiii de azi eu îi privesc
cu o dorință'n piept:
în capete cu prăștii să-i lovesc
fugind pe munte drept.

Cum pot în ani de răscoală
să fie atât de cumiști ei,
lipsiți de inimă totală,
scai după fuste de femei?

Eu delicatețea mi-o desbrac
și arunc orice virtute,
pentru-un fol moale tac
căci e pentru suflete mute.

Cu inimi fără pic de admirație,
cu ochi plini de sânge rece
o biată, tristă generație
trăește și nu știe unde trece!

Dar azi admirația-i vânturată
se'ntoarce în ale sale maluri,
viața'n tinerețe-i aruncată
iar timpul se răscoală'n valuri.

De aceia cu ambele mâini beau
din isvorul nesecat
și'n loc de liniște eu vreau
să am suflet fermecat!

Și astăzi tinerețea'n vigoare
tremură'n ochii ce lucesc
așa cum livezile'n splendoare
după ploae de vară strălucesc.

VASILE CHRISTU

INTREBAREA CE SE VA PUNE

In ce an suntem?
Poate azi anii n'au număr.
Ne urmărește vr'un blestem?
Fiecare om duce leatul pe umăr
și clopotele sună.
Parcă ziua n'are soare
și noaptea n'are lună.

E țara întreagă în picioare.
Pe drum de piatră
Trec moși cu nedreptatea'n dinți.
Colo plugurile deșteptării
tae brazdă nouă.
Unde-s Dumnezeii, unde-s cetele de sfinți?
Se naște adevărul din lacrimi și din rouă
și fiarele pădurilor s'ascund,
sună clopotele, sună,
fiori de groază în inimi pătrund.
De unde până unde lumea se despică?

Vor fi iar zile cu soare
și nopți cu lună.
Nu mai există azi frică
Și toată țara este în picioare.

ION TH. ILEA

FRAGMENT

Un țipăt scurt, un plescăit înfundat și lumea fugi speriată.

— „Nu da... nu da boerule, că fac moarte de om! Și cu o mână scut iar cu alta ținând strâns dârlogii calului, flăcăul își încleștă fălcile să se stăpânească. Biciul se ridică fulgerător și o lovitură, pe urmă alta îi brăzdară obrajii cu două dungi sângerânde.

— „Valeo... săriți... îl omoară! țipă o femeie din mulțime. Trupul flăcăului se cumpăni o clipă, un cuțit licări ca un fulger în mâna ridicată, dar o nouă lovitură în față îl trânti ca pe-o sdreanță sub copitele calului ce se pierdú la cotitura drumului cu călăreț cu tot.

Abia acum mulțimea de oameni adunați în fața cârciumei din Scăeni se desmeteci de-abinelea.

— „Ce-a fost?”

— „Ce s'a 'ntâmpat măi?”

— „A murit?”

— „Nu știu... a leșinat!” Câțiva oameni îl ridicară pe brațe și-l așezară pe o masă de sub umbrarul cârciumei. Curând, din lungul drumului se ivi o ceată de femei în mijlocul cărora o bătrână se bocea bătându-se cu mâinile 'n cap.

— „E Niță al Floărei! Săraca. — Atât avea pe lume.

Zidul de fete ce holbaseră ochii la trupul flăcăului se sparse lăsând loc mamei ce apucă capul copilului între mâini și țipă sfâșietor:

— „Niță, Niță copilul meu!”

O ploaie de lacrimi se prelinse pe chipul plin de sânge al flăcăului.

— „Mămă, rostiră buzele lui, slab că o adiere și ochii ce se rotiră o clipă pe chipul mamei, se 'nchiseră iar. Mai mulți flăcăi îl luară pe brațe și porniră cu el spre poartă. În urma lor mătușa Floarea se jelea îndoiindu-și până aproape de pământ trupul slab:

— „Copilul meu... Niță... ce au făcut? Niță, copilul meu!

*

Pofta de joc dispăruse. Grupuri, grupuri, oameni și femei discutau cele întâmplăte.

— „Ce a fost soro?”

— „Logofătul boerului... bată-l Dumnezeu de câine!...

— „Dar cum s'a 'ntâmpnat frate?”

— „Să vezi... Niță al Floarei învârtea hora în mijlocul drumului, când logofătul se ivi călare.

„La o parte mojișilor... și învârtea biciul în mână. Dar flăcăul... ceasul rău pe semne... se 'nvârți 'n loc chiuind pe când lifta-l plesni cu biciul peste față.

— „Nu i-ar mai ajuta Dumnezeu, să-i ajute!”

— „Trăsni-l-ar din senin să-l trăsnească!” Și blestemele se țineau lanț.

— „Așa ne trebuie mă! O să ne omoare spurcatu pe toți!”

— „Trebuia spintecat pe burtă!”

— „Ba rătezat la gât ca un pui de găină!” Și la gândul răsbunării fălcile se 'nclăștau nerveose iar ochii lunecau în fundul capului ca doi licurici de foc.

Când soarele scăpătă sub dunga neagră a dealului, hora se'ncinse din nou. Trupurile se frământau vioaie, se'ncleștau pline de viață, apoi se potoleau ușor într'o legănare lină, monotonă.

— Mai zi-mi și mie una, frățioare!

— De inimă rea!

— De foc și'ntristare!

— Să știu că am murit jucând, nu din mână de ciocoi!

Din lungul drumului, un om aleargă nebun spre ei. A ajuns, se oprește în mijlocul lor, își ridică capul pe spate și privind spre bolta cerului strigă puternic:

— Trăiască revoluția!

Lăutarii au tăcut. Cu o tresărire în suflet s'au oprit toți și s'au îndreptat spre strein.

— Ce e măi omule? Ești nebun? Streinul holbează ochii.

— Cum nu știți? N'ați auzit? Dar bine fraților pe ce lume trăiți?

— Ce să știm măi omul lui Dumnezeu? Lămurește-ne!

— E revoluție... re-vo-lu-ți-e... strigă streinul tot mai apăsător și cum ar vrea să înfigă cuvintele ca pe niște cuie în capul fiecăruia.

— Ce vorbești frate?

— Unde? De când?

— Unde? În țară, unde vreți dacă nu în țară. S'au răscolat țărani, oameni buni, să-și facă dreptate. Au dat foc ciocoilor la Turceni, la Valea seacă, la Mânzulești, și au luat pământ.

— Pământ... pământ... eclamă ca'ntr'o visare zeci de voci!

— Ajută-ne doamne să l-om pământ, rostește un bătrân făcându-și o cruce'nceată în lungul trupului.

— Ce e măi fraților? se amestecă glasuri noi.

— Cum, n'ați auzit? se miră cei ce aflaseră cu câteva clipe mai înainte.

— E revoluție!

— Revoluție? Nu se poate! Cine v'a spus?

— Cum nu se poate?

— Și adică dece nu s'ar putea?

— Așa e, de ce să nu să poată? se miră care mai de care.

— Măi oamenii lui Dumnezeu, cine v'a spus? stăruie Dumitru Cârjan fost primar în Scăeni.

— Uite omul ăsta! Unde ești măi creștine?

— Ce se făcu?

— Unde ești mă? Și toți se'ncruntă, caută în jur înfuriați dar streinul par'c'a intrat în pământ.

— Să știi că a răs de noi! își dau unii cu părerea.

— Ași, nu se poate, se'ndârjesc să creadă cei mai mulți, întăritați de vestea neașteptată.

— Să așteptăm până mâine!

— O veni și la noi revoluția!

— Ad'o doamne, chiui un flăcău.

ȘT. V. BALACI

BCU Cluj / Central University Library Cluj

P O E M E

DEDICAȚIE

Sonorități în fluviu-ți se scald.
Și cresc lumini, precum pe cerul sud.
E caldă armonia'n tine, nud
Se'nchide ca și soarele'n smarald.

Vin ape în amurguri și se'nchin
Ca și drumeții ce-au cătat alean.
Ești nouă'n primăvară an de an
Cu numele țesut pe baldachin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CÂNTEC PENTRU CHIP DE FLOARE

Pentru primăveri, răsărituri și flori
Inchin cântecul grav în cești,
Pentru sânul mat și ochii acești
Ce m'au luat în vis de subsuori.

Pasul suav aromind a povești
Cărărilor mele destrămate'n zori
Sună'n toamnă pustie de cocori
Clopotei de-argint. Și mai frumoasă crești

Din petale, din sângele risipit
Cu frenezie. Iți culeg sărutul din
Livezile'n grâu aurit și in.

Imaginea ți-o chem în asfințit.
Și totuși chipu-ți dăltuit din floare
Nu mă fericește pe cât mă doare.

P O P A S

Popas în noaptea caldă la margine de lan
În mâna înflorită cu fir de măghiran
Duc sufletul ofrandă cu nostalgii în floare
Când stele cad pe ape și plâng în zări izvoare.

Cad bolțile pe-aproape cu vuiet trist și lung.
Prin cutele nădejzii înseninări străpung.
Cu sufletul ușure, blând îngenunche zarea
Când luna - chip de argint azi - ilumină cărarea.

Popas în lanul, frate, cu noaptea caldă'n mâini
Când toamne violete îngenunche'n fântâni
Și luna'nseninează nostalgic triste ape:
Simt sufletul hulub alb rotindu-se pe-aproape.

ION MOLDOVEANU

C R O N I C I

O A M E N I

CARMEN SYLVA

Basmul visat de prințesa de Wied pe malul Rinului atât de drag, s'a realizat ca 'n poveștile cu zâne, care auzite din moși strămoși i-au vrăjit copilăria, i-au desvoltat talentul de povestitoare.

Visul atâtor nopți de-arândul a devenit realitate, prin aceia că Făt-Frumosul dorit a sosit din soare răsare, unde domnea peste un popor blajin și inteligent.

Prințul atât i-a povestit despre țara Moldo-Valahă, încât a vrăjit-o și într'o bună zi, mica prințesă a Rinului a plecat și dusă a fost, îndrăgostită fiind de țara prințului ei drag într'atât, că a uitat de tot, de toate.

Vrăjită de frumusețea noiei patrii, ea, crescută în plângătoarele melodii ale Rinului își ia lira și cântă:

Dulce e și fermecată
Dâmboviță, apa ta —
Cel ce te-a băut odată
Vecinic tot la tine-ar sta.

Și cântecele ei erau când vesele și voioase, când triste și plângătoare, după cum sufletul ei de zână era vesel sau trist.

Pitorescul munților noiei patrii și mai ales Castelul ca 'n povești ridicat de alesul inimei sale pe valea Peleşului, într'o regiune sălbatecă și de-o frumusețe răpitoare, dă imbold celei ce-a fost pentru literatura română Carmen Sylva, de a scri *Poveștile Peleşului* și a le face cunoscute lumii întregi, prin limba patriei sale.

Acestor povești unice în literatura română, urmărind altele de-o profunzime și o claritate rar întâlnită la scriitorii acelei vremi, căci trebuie știut că deasupra tuturor, regina Elisabeta a fost întâi poetă și pe urmă regină.

Bucuria de mamă îi pune în grai accente de duioșie remarcabilă :

Și-acum știi mamă, să-mi și cânti, —
Mămița bazm să-mi spună :
Așa — cu zmei și grozăvii
Și-om tremura împreună . . .
Și când voi sta s'adorm frumos, —
Inceț-incețisor
Te apleacă, mamă, să-mi șoptești :
Dormi, scumpul meu odor.

(Rugămintea)

Dar când țara căreia i-a cântat bogăția și frumusețea sângerează, când fiii ei mor pe câmpul de onoare pentru libertatea ei, atunci în mica prințesă de altădată reînvie sentimentul datoriei și alături de domnul țării, alină suferințele răniților, făcând să tresară sufletul oțelit al ostașului, care în dragostea lui a numit-o mamă.

Cuvântul de mamă îi alină sufletul, îi cicatrizează rana ce-o poartă deschisă în suflet, o leagă definitiv de glia pământului românesc, care păstrează în sânul lui, moaștele sfinte ale copilei de neam regesc, mormânt săpat adânc în sufletul ei de mamă :

M'ai legat tu dulce nume,
De-al tău mal tu m'ai legat
De când doarme-aci'ngropat
Ce-am avut mai drag pe lume.

Din operele ei care ne-au fermecat tinerețea, reese un suflu de frăgezime, care captivează pe cetitor și nici când nu se poate uita : Pe lângă pelerinajul durerii, Cugetările unei regine, Prin veacuri, precum și atâtea alte opere a acelei ce-și doarme somnul la Mânăstirea Curtea-de-Argeș.

Cu împlinirea a douăzeci de ani dela moartea acelei care a fost Carmen Sylva, *Lanurile* își permit a publica în fruntea lor nuvela „Nereida”, necunoscută în românește, în traducerea lui Iulian Axente, decedat în 1930.

MIHAIL AXENTE

G. I B R Ă I L E A N U

În timpul din urmă literatura românească pierde tot mai des scriitori adevărați. După Cantonieru și Gib. Mihăescu, a trecut în somn Garabet Ibrăileanu. Deși strein, acest critic și-a asimilat toate realitățile românești. E marele lui merit. Pornit din jurul „Vieții românești”, Ibrăileanu a continuat ideologia lui Gherea, cu anexe de ordin psihologic și estetic. În literatură deși teoretician al poporanismului, a apreciat și opere diverse. Propriu zis, Ibrăileanu nici nu cred că a pornit să facă critică literară. El nici nu se poate numi critic, în accepția de astăzi a cuvântului. El a făcut o critică pe care a precizat-o cândva Mircea Eliade, într'un foileton : o critică lentă, cu posibilități de gândire, mai mult un studiu. Lucrarea lui asupra lui Brătescu-Voinești, va rămâne ca un model de monografie literară. Ibrăileanu și-a procurat din critică o mare satisfacție interioară. Deaceia operele sale au o nebănuită profunziune, o caracterizare a eroilor și o interpretare a acțiunii bazată pe studiu psihologic, aducând astfel o critică largă și documentată.

Față de critica actuală, febrilă, grăbită și neprecisă, figura lui Ibrăileanu se estompează și mai clar. La el lipsea invecțiva, o notă proprie a prezentului. Critica simplă dar amănunțită, iar greșelile nu-i procurau cuvinte de circ, nici dispreț. Ignora pe diletanți, tratându-i cu indiferență, pentru a nu le face o recla-

mă nemeritată. Dar nici n'a fost în intenția lui de a face o astfel de critică mărunță. L-au preocupat mai mult curentele literare, scriitorii reprezentativi și a făcut chiar un studiu asupra spiritului critic în literatura noastră.

La bătrânețe, acum câțiva ani, a scris romanul „Adela”, care a întrunit unanime elogii.

Azi, când critica românească caută noi formule, când criticii mai tineri trec adeseori desorientați pe lângă opere, pierderea lui G. Ibrăileanu e cu atât mai simțită. Astfel se și explică abundența superlativelor în necrologuri. Ibrăileanu va aștepta însă marele studiu care să-l așeze sobru și documentat în pantheonul criticii românești moderne.

GEORGE POPA

Cronica plastică

BCU Cluj / Central University Library Cluj

AUREL CIUPE

În Târgu Mureș, frumos oraș din Transilvania, unde oamenii se preocupă în special de nevoile zilnice și câțiva de artă, am dat peste colegul meu Ciupe.

Cum era și natural, am ținut să văd ce mai lucrează.

Ciupe face parte din pleiada așa zisă a tinerilor moderni, a acelorora cari în manifestările lor practice se servesc mai mult de natură, decât țin s'o imite, s'o copieze.

El speculează prima viziune ce o are asupra subiectului și îi exprimă adevărul prin linii simple, frânte și severe. Iar din cadrul unui tablou nu respiră altceva, decât frumosul grav și adânc sufletesc al unui om cu o vastă cultură artistică și cu un gust al culorii și punerii în pânză cu totul inedite, cu totul eșite din banal, ceea ce face personalitatea necontestată a acestui artist.

Atât în peisagii cât și în portrete, lumina se furișează caldă și discretă pe formele bine definite ale desenului. Tabloul este plin de viață, are acel „nu știu ce” izvoară din adâncurile nebănuite ale naturii.

Frumosul pe care îl înțelege el nu este ieftin, nu este de bâlcu, cu culori de siropuri, acadele, panglicuțe, mijloace atât de uzitate de marea pleiadă a artiștilor (să le zicem așa) nechemăți.

Lucrările lui Ciupe nu pot place ușor dintr'un început, fiindcă ele nu au suprafață, ci numai adâncime, numai cugetare plastică.

Știindu-l profesor de desen și pictură am ținut să asist la o corectură de clasă. Este un excelent profesor, fiindcă lasă elevului toată inițiativa de lucru și în felul acesta majoritatea vor putea fi artiști căci își formează încă din școală personalitatea.

Am vizitat Pinacoteca. Impresia generală pe care am avut-o ~~BCU~~ fost bună și această mi-am explicat-o prin faptul că atât locul cât și lucrările snt până într'o măsură la înălțimea titlului de Pinacotecă.

Ar fi de dorit ca pictura românească, cu un mic sacrificiu bănesc și o mare doză de bună voință din partea Primăriei, să se completeze cu lucruri cari într'adevăr să reprezinte plastica Românească la locul ei de cinste. Lucrul este ușor în selecționarea artiștilor și a tablourilor, ținând seamă că în capul acestui institut, cu caracter de propagandă culturală Românească care se cheamă Pinacoteca Palatului cultural al municipiului Târgul Mureș, stă astăzi un om cu toată competența acestei chemări, directorul Aurel Ciupe.

IORGULESCU-YOR

C Ă R Ţ I

AUREL MARIN: YODLER

(Editura Frize)

Rareori prietenia cuminte și fastuoasă a munților s'a lăsat prinsă în cuvinte și păstrată ca o petală violetă, precum le e culoarea în unele seri, în pagini de poezie. E un destin trist al munților de a nu-și găsi cântăreții pe cari frumusețile sale ce numai nu-și gem prezența, îi așteaptă.

Sunt doar atâția poeți ai mărilor. Atâtea versuri celebre în care viața legănătoare a apelor vaste e așezată la locul de cinste alături de adâncile și tulburătoare sentimente ale morții și dragostei. Poate unde legăturile cu aceste sentimente e mai trainică, făcându-se prin melancolice pârghii subterane. E interesant de studiat motivele care au făcut ca munții să rămână fără poezii săi. S'ar ajunge desigur la concluzii surprinzătoare, în care locul de frunte l-ar ocupa faptul că prin împietrirea și falnica lor măreție, munții sunt un reprezentant al elanului vital, al sentimentelor de forță și orgoliu, ce nu-și găsesc loc în sufletele poezilor.

E sigur că în majoritatea cazurilor muntele atrage admirația efemeră, extazul superficial, și-aproape niciodată emoția comuniunii cu mărețele sale aspecte.

Dar nimic altceva nu întărește și nu reface esențele vitale mai mult ca muntele. Deaceia îndrăgostiții rari ai munților trebuiesc socotiți ca niște elite, întocmai cum, pe alt plan, dar analog, cei ce descifrează poezia modernă.

Rara apariție a poetului Aurel Marin, într'un concert haotic, de sunete ce încalecă poziții sociale sau numai unele estetice, în dorul unei originalități ce trebuie pornită mai întâi dintr'oa configurație intimă, luminează crestele nebuloase ale poesiei. E în poeziile sale

un soare metalic, strălucitor dar rece ce binecuvîntă în deplinătatea harurilor sale, fruntea goală și calmă a adevăratei poezii.

Dela început îmi declin competența critică. Sunt un simplu iubitor al munților. Și cartea d-lui Aurel Marin a reușit să sintetizeze minunat sentimentele de adorare către munte. Deaceia îl considerăm că atare: un poet al munților. Nu vrem să spunem că poeziile cărțuliei sale întitulate „Yodler” sunt unilaterale. Din contra, citate numeroase ne-ar convinge despre absurditatea unei astfel de afirmații. Dar repet: e ceace fascinează începând chiar dela titlu, în volumul d-lui Aurel Marin: iubirea pentru munte. De rest se vor în-teresa cei chemați pentru aceasta.

Lirismul d-lui Aurel Marin, se prezintă fin nuanțat, încărcat de lumină și fast și nu e o simplă coincidență că domnia sa dedică majoritatea poeziilor munților și pădurii.

Cred că este o înțelegere organică între stadiul actual al lirismului său și aspectele obișnuite ale marilor înălțimi. Nu lipsește nimănui puterea de a înțelege jocurile subtilizate ale culorilor în munți, sau mândria de esență bărbătească a învingerii lor. Acelaș joc nuanțat, imaterial, se răgește în cartea „Yodler”

„Toamna'n Poiana
Noaptea la lumina
Unui brad incendiat
Voi ați visat!

Eu ceteam Hadaska!

Iarna cu skiul, când
Noaptea, pe lună,
Vagabondând
Treceam umbre prin umbre”

Sau acest fastuos peisagiu:

„O peșteră enormă, găunoasă. Înainte-i
Pajiște mătăsoasă. Un șip clar. Cade luna
Cloșcă de aur. Stelele cad una câte una
Ca pui. Pentru a vedea amarnic sui de scânteii.”
(Poem lângă legendă).

Alte poeme ce merită a fi citate în întregime cum e „Scrisoare din munți“ din care am extras prima explicație, se vor înscrie în cartea munților românești, dela sine, la locul de frunte pe care-l merită.

Iată un exemplu de clipele rare în munte, când trezindu-te față în față cu o nouă aranjare a materiei brute, sentimentul unei comuniuni desăvârșite, declanșează un proces sufletesc din cel mai autentic aluat:

Când în urcuș de vis — inima idolatră —
Am ajuns la terasa piticilor de piatră.
Ce limpezi pașii! Rare, purtând — svon — clipele
Păsări — cine știe-le? — fâlfâiau larg aripile.

Greu întunericul. Apropiat, — sub lună ninși —
Le-am vorbit piticilor cu ochi de stea deschisă“

(Terasa piticilor de piatră)

în care piticii de piatră par a fi niște mogâldețe de stâncă roase de ploii și de vânturi.

Apropierea poetului de pădure nu se face fără emoție :

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Intru în pădure ca în Pelerinul Kamanita
Lângă danezul Karl Gyellerup;
Să mă afund în neasemuita
Viață. Arcanele viselor se rup

Ca ivărele vrăjite în povestea românească
Și rănilor peșterilor umbroase cască.“

(Intrarea în pădure)

(Emoția livrescă din prima strofă, rămâne de văzut dacă nu e un semn deficitar, sau poate prea intelectualizat. O indicăm ca punct de plecare pentru o critică mai completă.)

Sentimentul unei tristeți legate de o boală mereu lăsată în umbră revine în câteva rânduri:

„Jodler! *Etern condamnat,*
Nu mai urc nu mai cobor
Dar te aud — și mă dor
Anii mei de aramă
Uitați în peșterile ce le-am
Și care mă cheamă“

(Jodler)

Sau și mai clar :

„E târziu. Prin brazi răsună
Cântec de corn depărtat.
Rare fulguri de lună
Peste munții albaștri.

Numai ochii-mi de lumină plini
Ca poale'n geam de casă veche.
Tipă un copil în vecini,
Singurătate !

Doctorul cu ochelari
Ultimul — mi-a interzis umbletul,
M'a felicitat că am nervii tari.
Mama râdea ca soarele !

Pe munte, de-acum, niciodată,
E cu desăvârșire clar !

(Scrisoare din munți)

În amândouă exemplificările dragostea de munte a poetului suferă ; suferă pentrucă nu va mai putea auzi strigătul alb de biruință, Yodlerul tineresc aruncat ca pe un imens balot în fundul văilor, sau trimis să se arunce sărăcă pe creste. Numai amintirea acestui strigăt îl face să suferă. Căci de ele sunt legate toate bucuriile munților și de-acolo titlul.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Poziția d-lui A. Marin în urma acestei plachete, se definește. Dela :

„Ce arătare ! Ah ! Ce lumină !
Ștea alb'a căzut în grădină.“

(La cumpăna apelor)

a d-lui Lucian Blaga și până la :

„Solemnă ora clară când pașii duc povara
Către imensul munte împădurit. Ecoul
Multiplică prezența prin brazii svelți și noul
Zvon undue pădurea — nemărginita, rară“

nu e o cale așa de lungă după cum s'ar crede.

Am cetit în ultimul timp o altă poemă cu pădure și munți în „Gândirea“, intitulată tot „Intrarea în pădure“. Ea arată noul stadiu a acestui neașteptat liric. Ce orgoliu poate să egaleze pe acesta, pe care vrem să i-l oferim acum poetului brașovean ? Căci nu e puțin lucru că oamenii să pună cartea ta sub pernă alături de cărțile lui Blaga și Arghezi și când orele triste vin să se așeze ca pietre peste inimă, o deschid să cetească cu voce tare stanțele albe și luminoase.

TEODOR CHIRU

PERICLE MARTINESCU: ADOLESCENȚII DELA BRAȘOV

(Editura „Adevărul“)

Înainte de a trece la critica propriu zisă, trebuie să notăm o eroare a autorului. Pericle Martinescu își întitulează romanul „*Adolescenții dela Brașov*” și lucrează cu eroi care au 18-20 ani. Evitând excepțiile, adolescența e socotită de pedagogi între 12-16 ani. Autorul acestui roman a fost influențat de sonoritatea cuvântului, de imaginea ce el o poate procura, mai mult ca de adevărata lui semnificație. Eroii acestui roman nu mai sunt adolescenți. La douăzeci de ani o fată poate fi mamă conștientă, iar un băiat pășește spre maturitate.

Am așteptat romanul acesta. Pentru că tinerețea a fost rar și mai ales inexact scrisă. Și mai mult: suntem tineri, iar romanul acesta e numai tinerețe. Poate nici când tinerețea n'a interesat pe nimenea ca astăzi. Tinerii de altădată urmau sfaturile cu miros de rețetă ale bătrânilor, căutau să le între în obiceiuri. Noul tineret nu mai suportă absurdități. Desigur că în toate aceste exigențe el e de multe ori naiv. Fără practică, tineretul consideră viața o cetate ușor de învins, bazându-se pe puterile proprii, care de multe ori există numai în ficțiunea lor alimentată de febră.

Cartea aceasta e clădită pe câteva negații. Acțiunea se petrece la un liceu, între elevii ultimei clase, cari sunt în continuu conflict cu profesorii lor. E un merit al autorului de a fi arătat mentalitatea școalelor noastre de azi, unde elevul e supus la rigidități care anulează formarea libertății morale. Profesorul nu se poate impune numai cu severitate. Unde e apropierea sufletească prin care se cultivă dragostea de semen? Unde e înțelegerea care stă bază tuturor mulțumirilor psihice? Școala e de multe ori absentă dela adevărata

ei menire, tocmai prin excluderea acestor principii de înalt interes pedagogic. Spiritualitatea trebuie neapărat precedată de un fluid între teză și obiect, altfel, dacă inima n'a contribuit cu nimic la înțelegere, efectul e ratat. Notăm aici prezența sensibilității. Eroii acestui roman posedă cei mai mulți o doză maximă de sensibilitate. Moartea lui Dav, acest efeb tânăr, e desigur și o autosugestie, rezolvată însă numai printr'o exagerată sensibilitate în fața vieții, intuită în sens pesimist, când trecerea în moarte e liniștită și fără regret. (Tema aceasta a mai fost lucrată la noi de Vlahuță în „Predare“, ca să amintim numai un clasic).

Cartea aceasta mai relevă cu destulă exactitate, atitudinea tineretului față de religie. Nu față de etică propriu zis unde tineretul păstrează principiile, uneori inconștient chiar. E necesar a nota scena unde Baldo-
vin se ridică și susține ateismul în fața unui venerabil profesor de religie, ceace îi aduce o eliminare. Totuși elevii aceștia nu traesc într'o relativă viață morală, ci din contră, ceace pledează pentru inutilitatea preceptelor. Câteva divagațiuni erotice nu pot scădea atmosferei de spiritualism pe care o încearcă acești candidați la viață. E poate în ei numai fluxul tinereții, febra anilor coști, pe care doar moralistii o condamnă. Fiindcă după această expansiune, urmează logică pură, demnă de creație.

Cartea aceasta se mai ridică împotriva tradiției. Acțiunea e clădită parțial chiar pe această negare, pe care o poți culege dintre rânduri, sau o găsești exprimată direct. De exemplu: „Trecutul nu valorează doi bani“ (p. 269) sau, vorbind despre niște serbări tradiționale, „nu înseamnă că admir tradiția“ (p. 289). Iar câteva rânduri mai jos „Tradiția n'are ce căuta în domeniul spiritului“. E aci un fel absolut tineresc de a intui lucrurile. Tradiția nu se poate nega total. Mai ales într'o epocă de eflorescență naționalistă, cum e

cazul astăzi. E interesant chiar a nota că pe niciunul din eroii acestui roman nu-i interesează națiunea.

Personagiile sunt suficient conturate. Și uneori chiar precise, Dav d. p. Un tip care iese din comun e însă Mina. Judecă rece și logic, își înfrânează sensualitatea, ceace arată maturitate, în conflict cu tema romancierului care anunță adolescența. Iubirea dintre Baldovin și Mina amintește enervant dar sublim un roman de Fogazzaro. Poate contribue cu ceva și decorul, acelaș, impresionant.

Pericle Martinescu lasă să i se strecoare în scris greșeli pe care nu le-a corectat. De pildă: „Cine reușește să treacă peste ea (e vorba de adolescență) se mai poate bucura și de fructele grădinei de dincolo de această apă amețitoare“, unde particula *de* e întrebuințată a treia oară în două șire. (p. 159) Sau „covoare limpede“ (p. 178)

E prezentă și pornografia, uneori mascată, ca d. p. într'un portativ, (p.6) sau exprimată direct, ca la p. 162, unde într'o discuție amplă asupra existenței, unul întreabă: de unde venim? Și capătă răspunsul: „venim de jos, din negura superbă a împreunării celor două sexe.“

D. Pericle Martinescu a vrut să scrie un roman al tineretului de azi. L-a scris nu numai tezigist ci chiar din experiență. Și a reușit să ne dea un tineret care are echivalent în realitate. Tendința spre spiritualism și filozofie (în această carte totuși prea exagerată) spre libertate, mai mult în sens moral, problemele sexuale, puse uneori freudian, sunt aspecte proprii ale tineretului de azi. Cu mici excepții, romanul acesta e o garanție pentru viitorul scriitoricesc al d-lui Pericle Martinescu.

TRAIAN CHELARIU: AUR VECHIU

(Colecția „Junimea literară“)

D. Traian Chelariu e unul, mi se pare singurul între poeții bucovineni care nu crede în iluzia reclamei, chiar dacă

are talent. De aceea numele ds. lipsește de pe revistele afiș ale Bucovinei. E mai bine și mai cinstit.

Am avut ocazia să scriu despre poezia ds. la apariția primului său volum intitulat „Exod”. Deși aci poezia se realiza pe mai multe planuri de inspirație, am surprins totuși că ea tindea să exprime un exod spre spiritualism. În această călătorie, itinerarul poetului a însemnat o descoperire: spiritualismul e infinit, iar omul nu poate percepe toate fenomenele pe care le caută. Și adeseori nici măcar mulțumirea sufletească nu e prezentă.

Ca o tardivă anexă la critica „Exodului”, notăm câteva strofe care dovedesc că d-lui Chelariu nu-i este indiferentă poezia lui Rilke :

Cine așteaptă acum veacul uitării venit,
se va întoarce din drumuri, cum a venit;
Cine umblă să stea apele'n vad străveziu
are să umble mult, singur, străin și târziu.

(Exod p. 12)

sau :

Cine și-acum nu-și împlini umblarea

și

Cine și-acum nu și-a zidit altarul, etc.

Rilke nu trece însă decât tangențial prin poemele acestea, în care nu există comun numai începutul versurilor.

„Aur vechiu” prezintă pentru critic aceeași dificultate ca și primul. Inspirația e difuză și numai clasarea pe cicluri dacă poate procura orientarea.

În „Exod”, pe lângă sensul amintit, Chelariu mai avea poezii lirice și uneori de pură notație. În „Aur vechiu” abia de mai găsim câte una, ca această clasică „Fântână” :

Știu un eden de umbră, — mirifice magnolii
și chiparoși serafici, — desen de pure talii...
Cresc lauri și-oleandri sub nesfârșite dolii
de pini, și palmierii cu ample evantalii.

Și sufere zeița, prin iederi, mângâierea
ca o înfrigurare ce-o cunoscără sâni-i —
dar risipită-i mâna de mult, deși durerea
i-o așteptau erozii cu tolbă ai fântânii...

Acolo'n castitatea de liniște și limfe
pândărim cu silvanii să vă vedem mai bine
cum vă sfiiți o clipă și vă ritmați înfine
poemele perfecte din nud, naive nimfe.

(p. 50)

Incolo inspirația poetului a abandonat incantația pentru un poem mai profund, care desvăluie o preocupare de ordin etic. Toată această poezie are un suport moral, cu rezonanță de cupolă. Arta acestui poet nu se exprimă acum numai prin inimă ci și-a procurat o logică. Revine la elementele cele mai simple ale vieții:

Și dece să umblu grăbit?
deopotrivă de'nchise
stau și vor sta
porțile'n cari am bătut.

(p. 110)

Călătoria prin existență a desvăluit multe absurdități ale exigențelor noastre. Poetul se întoarce la matcă, spre bucuriile simple:

Prea multă știință, pretinsă
ne-a inundat
simțul, l-a rătăcit
și dispăre
liberatoarea măsură,
proporția bună și născătoare
de frumuseți.

(p. 106)

Păcat numai că Traian Chelariu a scris ciclul ultim, unde vrea să fie original, în proză. Și interesant că pentru a sugera logica, oarecum etica acestor poeme, a întrebuițat cuvinte monopolizate absolut de prozatori, cuvinte tehnice, reci (proporție, simetrie, echivoc, interval, etc.) Când a vrut să dea liricei adevăratele sale atribute, a scris antologicul poem religios „Marie a căilor”, pe care numai din lipsă de spațiu nu-l reproduc.

Volumul mai cuprinde și un ciclu în care poetul se apropie de sufletul țării, unde istoria e sugestiv redată. (Patrie, Dimineața eroului, Sânge ca o legendă).

Poezia lui Traian Chelariu necesită timp pentru a

fi studiată în toate sensurile. După mai multe citiri ea descopere noi oaze lirice. L-am putea acuza uneori chiar de un hermetism verbal, dacă deslegarea acestuia n'ar aduce cititorului o deosebită satisfacție.

Ne pare rău că pentru studierea evoluției d-lui Chelariu, mai ales pentru ipostasa de azi a poeziei sale care reprezintă o tendință etică, prin excluderea aproape totală a sentimentalismului, n'am citit „Proze pentru anul inimii” care în ordinea apariției e între cele două volume știute de noi.

I. VALERIAN: CARA-SU

(Editura „Cultura națională“)

D. I. Valerian era până astăzi numai poet. Și poeții care scriu romane au fatalul cusur de a face lirism chiar și acolo unde nu numai că nu e necesar, dar repugnă de-a dreptul. Poetul devenit romancier va trebui să renunțe chiar și la amintirea poeziei

I. Valerian a devenit prozator eliminând lirismul, păstrând doar anumite comparații, inclusive poeziei și cari dăunează uneori prin bombasticismul lor. Mai are d. Valerian un stil ușor, am putea spune chiar frumos, o nuanță de comic mascat, o mare abilitate în notații, care astfel devin sugestive.

Dacă acest roman are succes, e și din cauza exoticii pe care îl cuprinde. Romancierul a știut să speculeze o preferință a cititorului român, nesatisfăcută până azi. Stepă dobrogeană, cu flora ei inedită, cu aspectul sufletesc al tătarilor și-a găsit în I. Valerian adevăratul ei înțelegător. Radu Boureanu a scris de curând două nuvele din viața dobrogeană, dintre care doar a doua (Ūstüne) era specific dobrogeană. În realizarea lor, Radu Boureanu a împrumutat însă prea mult dela poet. Erau scrise cu elemente lirice, acțiunea neexistând decât ca pretext.

Interesant că și „Cara-Su” nu are o acțiune care să rămână pe primul plan. Ne interesează numai idila dintre Tudor și Menaru. Am admirat deci în acest roman nu acțiunea ci mijloacele epice. Fiindcă la d. Valerian nu putem vorbi de inventivitate. Acțiunea e săracă. Se poate însă și motiva această lipsă, prin însăși lipsa de acțiune reală într-o provincie, mai ales în Dobrogea.

Nici eroii nu au o prea mare adâncire psihologică. Tudor, funcționar bucureștean, e mutat în Medgidia, în mijlocul stepei dobrogene. Aici leagă prietenie și apoi dragoste cu o fată de tătar, Menaru, emancipată întrucâtva, fiindcă studiasse liceul la Constanța. Totuși în sângele ei mai păstra ceva din misticismul strămoșilor săi și mai ales o constrângeau regulile sociale și etice ale musulmanilor între cari trăia. Tudor e un bucureștean, (deși nu unul tip) caută o distracție, găsește pe Menaru. Aceasta riscă orice cu dragostea ei. Tudor, „zeul alb”, cade aproape inconștient în brațele doamnei Popof și Menaru vede scena printr'un colț de geam. Așa sfârșește Cara-Su. Tudor nu e adâncit. El e numai pretextul romanului. Menaru e însă realizată. Nu vom uita nici figura poetului Niazi, visătorul libertății tătarilor în Crâmul verde. Aci I. Valerian a intuit admirabil antagonismul între mulțime și conducător, rezultat al ciocnirii între tradiție și emancipare. Nenorocul tătarilor stă tocmai în perseverarea misticismului primitiv și în desconsiderarea pe care o dau femeilor. Romancierul a arătat prin Niazi, care ar trebui să fie idealul poeziei sociale și poate chiar al poeziei în genere.

Am spus, acest roman e viabil nu prin acțiune ci prin atmosferă, descrisă cu stil sugestiv. Vom aduce însă și o acuză d-lui I. Valerian. Intr'adevăr că romanul său cuprinde prea puțin lirism, atât cât e necesar pentru a reda acțiunea și atmosfera, totuși au rămas reminescente din poezie. Acestea sunt comparațiile, pe care autorul le întrebunțează la fiecare vin-

galac, încât devin o obsesie. Și nu sunt nici măcar naturale ci totdeauna căutând comicul, chiar când fraza e de altă natură. Sunt apoi și bombastice. Dar e interesant cum d. Valerian înlocuește conjucția „ca”, prin care termenul se leagă de figurație, cu o linioară, întrerupând astfel ideia. Procedul e propriu poeziei moderne. Și mai persistă autorul într'un obicei învechit, de a pune după fiecare frază și chiar propozițiune, vre-o trei, patru puncte, care n'au nici o semnificație. Ba înlocuește cu astfel de puncte chiar virgula, ceace e o ofensă adusă ortografiei. Dar acestea sunt chestiuni de formă, care nu scad mult romanului prin care d. I. Valerian s'a înscris între bunii noștri prozatori.

P L A C H E T E

Oglinzi de vis se numește volumul dl. V. Spiridonică. Poetul s'a grăbit cu acest volum, fiindcă deși are talent, nu e încă localizat într'un cadru care să-l definească. Are inspirații difuze, caută sonorități care să sugestioneze o tristețe metalică. Am reținut poemul dela p. 37, de unde notăm aceste imagini:

V'am trimis prietenia mea, ca pe o soră de caritate,
Inchisă în inima plicului sigilat prin gări

sau:

Vă e gândul
Capră salbatică prin munți.

La Cernăuți, Aspazia Munte și-a tipărit a doua plachetă de poeme (*Luminișuri*) Poezia aceasta abuzează de multă descripție, care totuși procură frumuseți. Sunt în acest volum și câteva inspirații pur bucovinene, am deosebit însă în primele poeme o alunecare în tristețe, produs al unei sensibilități:

Ziduri de temple vii cu brațe de candelă'n tinse
flori de'n tunec aprind spre un cer opus.
Pas de fier când te-o duce pe drumuri ninse
pământul va fi prea greu și cerul prea sus.

(Credințe, p. 8)

Intr'o plachetă liliputană (*Cologviu trist*) d. D. Loghin încearcă o poezie care, cu câteva excepții, vrea să pară socială. Graba a stricat însă și acestui poet. Debutanții, dacă vreau să fie luați în serios, trebuie să

ăștepte o cristalizare, o formare a personalității artistice. Nu spunem cu nu există talent în aceste 14 poeme, dar nu prezintă încă originalitate. De altfel am găsit și o pastişare (uneori chiar expresii identice) după Traian Chelariu. Iată o strofă de D. Loghin :

Am isvodit ajur, odihnă, *risipit chilim*,
Va tremura din aripi, slova, *alt afund* ;
Ca într'un *luminis* departe și *rotund*,
Voi unelți miez proaspăt — să privim.

(Pregătire, p. 1)

și două strofe de Traian Chelariu din *Exod*, apărut în 1933:

În anotimpul veșted să ieșim,
gânduri de toamnă căzură în noi, —
tăinuitor și *risipit chilim*,
ca'ntr'un făget cu *luminisuri* noi.

Opriți sub lemnul neted și *rotund*
cum umblă pe ascuns vom asculta
zilele albe vieața mea și-a ta
dintr'un *afund* de codri'n *alt afund*.

(leşire în anotimp, p. 40)

Unui poet, chiar fără pretenții, nu i se permit asemenea riscuri.

GEORGE POPA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CRONICA REVISTELOR

SOCIETATEA DE MÂINE

(XII, 2, Februarie 1936)

Tot ce ne miră la această tribună de înaltă spiritualitate este complecta ignorare a literaturii pure. De ce dl. Clopoșel nu sacrifică două, trei pagini și literaturii, care de bine, de rău era reprezentată deși uneori insuficient.

O transfuziune de sânge tânăr ar avea oarecare reacțiune asupra pulsului slab întreținut prin studiile de multe ori prea rigide.

Oare să nu se găsească poeți și scriitori cari să bată la porțile venerabilei reviste? Nu credem. D. I. Clopoșel să nu interpreteze în sens rău aceste rânduri, dar, după noi, literatura ar aduce puțină viață, puțină tinerețe și înprospătare.

ICONAR

(I, 6, 7, 1936)

De când a arborat bonet verde, iar d. Mircea Streinul se încapătânează în iluzia că e mentor al literaturii, au început să-și dea ifose tinerii iconariști.

Și am mai aflat ceva interesant: că în unele părți, revista noastră ar fi tributară d-lui Mircea Streinul. Până unde poate merge neobrăzarea! Am vrea să știm cum și unde, dar singur M. Streinul recunoaște că nu în părțile bune ci în cele slabe (vezi „Iconar“ no. 6) ceace denotă că își asumă paternitatea a tot ce e slab prin reviste. Il somăm aci să arate paginile tributare lui.

Pe lângă aceasta am mai constatat că *Iconar* este revista înjurăturilor, precum este și a exageratelor laude: X e genial, Y genial (bine înțeles toți iconariști). Dar multe din paginile revistei lasă de dorit, începând cu Mircea Streinul și sfârșind cu V. I. Posteuca.

Ce-ar fi, prieteni, dacă ne-am lăuda și noi că George Popa e genial, eu însumi genial, Copilu-Cheatra la fel, în sfârșit toți lanuriștii geniali? Am fi o țară de genii și ar râde posteritatea de secolul al XXlea.

Prieteni iconariști, suntem toți tineri și susceptibili de naivități dar puțină modestie totuși se impune.

PAGINI LITERARE

(III, 2, Februarie 1936)

Revista d. Teodor Murășanu nu mai trebuie lăudată. Aceasta au făcut-o alții și pe bună dreptate, fiindcă se menține la un nivel cărturăresc de laudă. Vom insista cu altă ocazie asupra colaborărilor. Acum vrem să notăm doar că „Poetul“ de Ady, în traducerea d-lui Murășanu prezentă în acest număr, este plagiată ad literam după o altă traducere apărută în „Abecedar“ (I, Nr.26-28, Nov.1933) și semnată de Silviu Bardeș. Acuza, împreună cu scuzele de rigoare, ne-o retragem dacă Silviu Bardeș este un pseudonim al d. Teodor Murășanu, sau dacă există, o colaborare, care totuși trebuia anunțată. Cerem din partea d-lui Murășanu o clarificare și dorim sincer să ne fi înșelat.

MIHAIL AXENTE

I N S E M N Ă R I

DESTINUL CELOR TINERI

Firește că e vorba de cei literați și de altfel, nici nu este acum pentru prima oară când aceștia ne preocupă. Orcând ne-a stat un prilej mai nimerit la îndemână, am încercat să facem cunoscută cititorilor noștri situația adesea penibilă în care sunt puși tinerii, prin indiferența ce-o afișează publicul mare, dacă nu și confrății măștri, față de ei. E un lucru în deobște verificat faptul că lectorii noștri ignorează orice nume nou ar interveni în paginile revistelor eventual cu regularitate urmărite, luând act cu satisfacție numai de idolii pe care și-i i-au consacrat ei singuri, de scrisul cărora nu se mai pot despărți. Incepătorul, deși e posibil ca de multe ori să ofere lecturii rânduri vrednice de a fi înregistrate, trebuie să se mulțumească deocamdată cu iluzia vreunui succes apropiat și totodată să-și acumuleze forță și îndeajunsă răbdare pentru o asemenea nu prea surăzătoare perspectivă. Cert e că în primele clipe îi e dat să știe numai desnădejdea.

Și starea aceasta destul de tristă se agravează încă în cazul când ucenicul literar ar înclina spre proză. Credem că apare ca fiind destul de clar avantajul de care beneficiază poetul, prin însuși scurttimea unei poezii, oferite spre publicare coloanelor vreunei reviste, pe care oricine o poate parcurge la repezeală, cel puțin din curiozitate. Dimpotrivă, sentimentul pe care îl încearcă în fața unei bucăți de proză așternută compact pe câteva pagini, e mai de grabă de stupefacție, admitând că iscăliătorul ei ar fi necunoscut unui întâmplător amator de literă tipărită.

De sigur că din această ignoranță, se pare că survenită dintr'un fel de a disprețui tot ceace nu provine dela o semnătură marcantă, au de păgubit în mare măsură și aceia care se fac oarecum vinovați de ea. Astfel pentru o mințe cât de cât înzestrată cu ceva agerime, e de tot interesul urmărirea evoluției pe care o realizează de multe ori cu uimitoare ocoluri și salturi, până la găsirea de sine, oricare nou intrat pe drumul ce duce spre literatură. Răul însă e general. Se lasă neglijenței

opera de debut până și a unui scriitor actualmente impus, din scrisul căruia nu se consumă decât ceea ce a fost produs către maturitate, când găsim din contră că cea mai interesantă parte din opera sa întreagă e tocmai începutul, cu excesele și dibuirile sale, cu îndrăznețiile și șovăelile naturale oricărei căutări, până la aflarea unui făgaș personal. Deliciul unor asemenea cercetări rămâne să fie cunoscut doar de critici și oameni îndrăgostiți de studiu, aplecați cu pasiune spre istoria literară.

Așa dar, dacă a răsfoi chiar în grabă, dar și cu ceva agerime, paginile semnate de un nume cu totul nou în domeniul literar, ar putea să însemne pentru mulți oameni și un mijloc de a colabora prin asta la o intensificare a gustului și spiritului de a supune criticei orice șir ce se citește, să nu se uite că tot prin aceasta, înțelegem prin puțină atenție, ei ar contribui totodată la configurarea unei atmosfere de mai mare nădejde și imbold pentru cel ce debutează. Pentru că, dacă în primele momente ale carierei sale un debutant nici nu se poate gândi să aspire la remunerații bănești contra scrisului său, să concedem cu toții că și-ar avea dreptul său măcar la o retribuțiune morală, care în definitiv nu-l costă prea multă vreme pe cititor și în schimb e foarte scumpă celui ce o primește.

Publicul nostru citește prin urmare doar pe scriitorii cunoscuți și cunoaște numai pe cei ce sunt deja încoronați de succesul atât moral, cât și material. Atenția și-o îndreaptă și către literații tineri numai și numai dacă li se atrage de către altcineva interesul pentru valoarea acestora, evident, de către acela care deja a sesizat-o. Despre un asemenea om ar trebui scrisă însă o carte întreagă de elogii. Dar să nu se creadă că debutul unui tânăr durează doar câteva luni, cel mult un an. Pentru public rămâi un simplu debutant până și în decurs de 10 ani, până în momentul în care tu i te descoperi prin puterile proprii sau ești impus de elogiile unui întâmplător maestru, pe care l-ai entuziasmat cu rândurile tale.

ION ȘTEFAN

CONSIDERAȚII DESPRE ASTRA

Astra e în declin. Ca o primadonă bătrână, care nu are puterea să renunțe la scenă, Astra își durează în timp agonia gloriei.

Din recunoștință pentru ce a fost odată primadona și milă pentru ce este acum, sala mai are spectatori și chiar aplauze. Dar publicul, cu inima strânsă, așteaptă desnodământul, care va veni prin retragerea de bună voe a bătrânei, ~~retragere~~ retragere cu atât mai utilă, cu cât e mai apropiată.

În unele orașe, însă, apune ca vechile familii de aristocrați-scăpătați, cari își vând titlurile și feciorii fetelor de cârnățari bogați, pregătindu-și o moarte în mocirlă, nu în glorie.

Astra moare pentru că a murit vechiul ei ideal, și cel nou se înfiripează cu greu.

Dar țara nu așteaptă. Sufletul țaranului, în lipsa unei hrane alese, se otrăvește cu buruieni otrăvitoare.

Astra nu era pregătită pentru — după eliberare —. Tot sângele ei pornea dintr'o singură inimă, dintr'un singur ideal, libertatea. Toate celelalte idealuri erau comandate de acesta, erau urmările lui firești și au dispărut odată cu el, lăsând Ardealul fără busolă.

Cum a luptat Astra contra demagogiei fraticide ?

A văzut ea cum și-au pierdut țaranii încrederea în moralitatea orășenilor din Ardeal ?

Cum a luptat contra scepticismului distrugător de suflete și energie care s'a înfipt în cugetul țaranului ?

Ce luptă a dus contra arivismului, care, prin libertate, a înțeles posibilitatea căpătuirii peste noapte ?

În perspectiva zilei de mâine se pune problema priorității unei anumite provincii, sau a omogenizării întregii țări ?

Nu crede Astră, că difuziunea fizică și spirituală a românilor din diferite provincii, regăsirea patrimoniului comun, schilodit de influențe streine, neviabile într'o mare contopire românească, este continuarea idealului ei ?

Difuziunea biologică prin schimburi de români între toate colțurile țării va ușura difuziunea economică și spirituală.

Dacă neînțelegerea sub acelaș acoperiș aduce ruina căminului, unirea pământurilor fără unirea sufletească, aduce ruina patriei.

Ce va face Astra, venerată Astră, pentru România Mare? Va ridica steagul luptei biopolitice naționale, va rămâne o simplă și neadaptată societate culturală regională, sau va muri din lipsă de ideal energetic?

G. CELARIANU

PENTRU GEORGE ENESCU

George Enescu nu mai era un fenomen. Ajuns pe nebănuite culmi artistice, s'a ridicat totuși într'o glorie pe care nimic n'o poate egala. Premieră operei *Oedip*, în capitala Franței și în versiune franceză a adus României înscrierea între țările civilizate ale lumii. Ceace n'au putut face decadele și silința lentă, a realizat George Enescu într'o operă. Aici e secretul marilor culturi, nu în diplomație și în eloquență superficială. S'a dovedit încă odăta puterea și mai ales însemnătatea artei în viața unui popor.

Noi ne arătăm slabi apreciatori și mai ales obsedați de imaginea riscului. E acesta prea mult un semn de primitivism pentru a mai persista în el. De ce trebuie să ne dea Franța pe românul George Enescu? Oare la noi această operă avea acelaș succes? E capabil criticul muzical român de a distinge opera de geniu de cea de bâlcu? Iată de ce ne pare bine că Enescu a riscat pentru o critică serioasă.

Pătrunși de înalta sugestie a sunetului, ne scriem aici marea noastră admirație pentru maestru.

GEORGE POPA

BIBLIOGRAFIE

Cărți primite: *Aspazia Munte: Luminisuri*, poeme. Colecția Junimea Literară, 48 pp. lei 80. **B. Iordan:** *Normaliștii*, roman, 265 pp. lei 80. **Aurel Marin:** *Yodler*, poeme. Editura Frize. **Pericle Martinescu:** *Adolescenții dela Brașov*, roman, Editura Adevărul, 402 pp. lei 80. **Radu D. Rosetti:** *Vechituri*, Editura Adevărul, 324 pp. lei 80. **C. Stere:** *Uraganul*, roman, Editura Adevărul, pp. lei 80. **Traian Chelariu:** *Aur vechiu*, poeme, Colecția Junimea Literară, 124 pp. lei 30.

D. Loghin: *Cologviu trist*, poeme, Editura Rev. Imuguriri, 24 pp. lei 15. **I. Valerian:** *Cara-Su*, roman, Editura Cultura Națională, 240 pp. 60 lei. **Sanda Matei:** *Taina arborelui de Myonga*, roman, Editura Cartea Românească, 224 pp. lei 60. **Medianu Apriliana:** *Ciu-ciu*, cu ilustrațiuni, Editura Cartea Românească 96 pp. lei 80. **Dimitrie I. Stăhiescu:** *Calistrat Hogaș*, Editura Cartea Românească, lei 40.

Reviste: *Arta și Omul* (IV, vol. XIX) București. **Afirmarea** (I, No. 1) Satu-Mare. **Banatul Literar** (II, No. 3, 4, 5) Căransebeș. **Buletinul Cărții Românești** (VII, No. 1, 2) București. **Catedra** (IX No. 85, 86) Galați. **Cruciada Românismlului** (II, No. 55-66) Buc. **Darul** (I, No. 3, 4) Mediaș. **Familia** (S III, an. III, No. 1, 2) Oradea. **Front Literar** (I, No. 1) Brașov. **Freământul Școalei** (II, No. 1, 2) Cluj. **Fruncea** (III, No. 1-12) Timișoara. **Gând românesc** (IV, No. 1, 2) Cluj. **Hotarul** (III, No. 1) Arad. **Inmuguriri** (IV, No. 1-6) Fălticeni. **Insemnări** (V, No. 20) Dorohoi. **Iconar** (I, No. 5, 6, 7) Cernăuți. **Munca Literară** (IV, No. 27) București. **Nenufar** (I, No. 2) Călărași. **Orientări** (V, No. 1, 2) Moinești-Bacău. **Pagini Literare** (III, No. 2) Turda. **Prometeu** (II, No. 3-4) Brașov. **Pământul** (V, No. 121, 126) Călărași. **Răsăritul** (XVIII, No. 1, 2) București. **Revista Noastră** (IV, No. 26) Ploești. **Rev. Asociației Frăția ortodoxă română** (III, No. 1) Craiova. **Societatea de mâine** (XIII, No. 1, 2) București. **Spiritul Vremii** (I, No. 4-5) Băneasa-Teleorman. **Satul** (VI, No. 62, 63, 64) București. **Viața Literară** (X, No. 4-5) București. **La Vie Politique et litteraire** (III, No. 12, 13, 14, 15) București.

Ziare: *Atacul*, Focșani. *Acțiunea română*, București. *Ardealul*, Brașov. *Acțiunea Buzăului*, Buzău. *Acțiunea*, Sibiu. *Avântul*, Petroșani. *Drum*, Roșiorii de Vede. *Drum Nou*, Turnu-Măgurele. *Drapelul Nostru*, București. *Frontul*, București. *Glasul Bucovinei*, Cernăuți. *Glasul Muncitorului*, Reșița. *Graiul Satelor*, Cahul. *Gorjanul*, Tg.-Jiu. *Gazeta Transilvaniei*, Brașov. *Ideia Națională*, Buzău. *România Nouă*, Cluj. *Reforma*, București. *Scânteia*, T.-Măgurele. *Semănătorul*, Bazargic. *Tribuna*, Sibiu.

lumina de lună a atelierului; se așază apoi pe un copac din față, scoase câteva țipete și zbură. Arnaud fără să-și dea ninic prin gând, o urmări din ochi. În momentul acesta, Marina ieșea din atelier.

— Nu vrei să admiri încă odată sirena? Măine

Ion Ispas

Peisaj

lovitură, o despicare, un șirag, un șirag de aimentălor
 în vâlcă, rupse pe vorbitor. Marina se rep
 îndoiu. Arnaud se așinea acolo, cu pumnii strânsi.
 Înaintea sirenei care era despicată de sus până jos.
 Ciocanul pe care îl asvârlise în față sărise înapoi de
 forța lovitarei și zăcea pe jos, înapoia lui Arnaud.

— Arnaud! zise Marina, omul acesta e nebun,
 sârmanul! În aceeași clipă, ciocanul îi căzu în cap cu
 un șgomot surd și o aruncă la pământ în agonie. Hu-
 bert ridica deja piciorul pentru a o strivi, dar fu îmbrâncit
 de-o parte de către Arnaud. Isbucni în râs.

— Ai distrus sirena cea falsă, zise el, am vrut
 să-ți arăt numai care este cea adevărată, căci ești atât
 de scos din minți, ai zice chiar puțin nebun! E rân-
 dul tău acumă; sunt trimis de Lea ca să o răzbun!

— Atunci repede! zise Arnaud oferind capul ca

L A N U R I

Anul III

No. 2

Martie 1936

S U M A R U L

CARMEN SYLVA: Nereida (Traducere de Iulian Axente)

GEORGE VAIDA: Calm exterior; Toamnă târzie

MIHAIL AXENTE: Mărturie

AUREL MARIN: Oameni; Clipă; Taină

GEORGE POPA: Intuiția tragică a vieții

VASILE CRISTU: Brigandul (după Slavia Krasinski)

ION TH. ILEA: Intrebarea ce se va pune

ȘT. V. BALACI: Fragment

ION MOLDOVEANU: Dedicatie; Cântec pentru chip de floare; Popas

BCU Cluj / Central University Library Cluj

C r o n i c i

Oameni

Carmen Sylva (Mihail Axente). G. Ibrăileanu (George Popa).

Plastica

Aurel Ciupe (Iorgulescu-Yor).

Cărți

Aurel Marin: Yodler (Teodor Chiru); Pericle Martinescu: Adolescenții dela Brașov; Traian Chelariu: Aur Vechiu; I. Valerian: Cara-Su; Plachete (George Popa)

Reviste

Societatea de mâine, Iconar, Pagini literare (Mihail Axente)

Insemnări

Destinul celor tineri (Ion Ștefan) Considerații despre Astra (G. Celarianu) Pentru George Enescu (George Popa)

Reproduceri după

Nicolae Brana, Ivan Cristoff, Ion Ispas

Bibliografie